

SPIS TREŚCI

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA	3
1.1. TŁO I PRZYCZYNY.....	4
1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE	5
1.3. STRUKTURA DOKUMENTU	9
1.4. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH	12
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	20
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY	21
2.2. DEMOGRAFIA I BYT RODZIN.....	24
2.3. PROBLEMY SPOŁECZNE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ	32
2.4. KWESTIA DZIECKA.....	38
2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH	42
2.6. ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ.....	48
2.7. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI.....	51
2.8. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.....	53
2.9. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY	55
2.10. ANALIZA SWOT	58
2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	66
2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ.....	70
3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA	72
3.1. MISJA.....	73
3.2. CELE STRATEGICZNE	74
3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII.....	86
4. UWAGI KOŃCOWE	103

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu. Przedstawione w niej zostały aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna oraz najważniejsze informacje dotyczące metodyki pracy nad strategią. Jest tutaj także pokazany związek analizy z innymi dokumentami strategicznymi funkcjonującymi na różnych poziomach administrowania i zarządzania.

1.1.TŁO I PRZYCZYNY

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Obowiązek opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17.1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99, poz. 1001),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. Nr 228 poz. 2255 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 179, poz. 1485),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony

zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 roku, na którym kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego. W roku 2001 uzgodniony został przez Radę, Parlament i Komisję Europejską „Wspólnotowy program na rzecz walki z wykluczeniem społecznym na lata 2002-2006”. Jego celem jest wsparcie współpracy pomiędzy krajami Unii Europejskiej i zwiększenie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Polska zgłosiła gotowość przystąpienia do programu, w efekcie, czego podjęła prace nad przygotowaniem Memorandum w sprawie Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum – JIM), Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów w roku 2003 Zespół Zadaniowy do spraw Reintegracji Społecznej opracował dokument pt.: „Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski”. Autorzy tego dokumentu podjęli próbę dokonania całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce, wskazania priorytetowych problemów oraz dobrych praktyk na rzecz inkluzji osób i grup.

Opracowując lokalną strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu.

Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006 oraz założenia do Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013,
- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego,
- Sektorowy Program Operacyjny Rozwoju Zasobów Ludzkich.

1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE

Wartość to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądania, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich eliminuje (odrzuca jako złe, czyli traktuje je jako „antywartości”), inne pozostawia i hierarchizuje

według przypisywanej im ważności.

Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne, stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Polityka społeczna oparta na określonych zasadach, normach i wartościach może być postrzegana jako przewodnik działania państwa i władz samorządowych różnych szczebli w celu:

- kształtowania warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, a także ogólnych warunków rozwoju;
- harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych oraz tworzenia warunków dla pokoju społecznego między kapitałem a pracą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.

3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna, jako przewodnik czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;

- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie zagrożeń społecznych z wyprzedzeniem;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu termin ten oznacza natomiast sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia. Przyjmuje się, że źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa, w mechanizmach życia zbiorowego i mogą być – jak każdy problem społeczny – ograniczane i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowiska lokalne i zawodowe po skalę ogólnopaństwową czy międzynarodową.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych i kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- dezorganizacja społeczeństwa;
- gwałtowna zmiana społeczna;
- opóźnienia kulturowe;
- przemiany gospodarcze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania;

- złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych;
- niekompetencja polityków czy urzędników państwowych;
- dysfunkcjonalność instytucji społecznych;
- dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk;
- nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna;
- złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych;
- nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

Funkcjonujące w środowisku lokalnym kwestie i problemy społeczne prowadzą do wykluczenia społecznego, czyli sytuacji uniemożliwiającej lub znacznie utrudniającej jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Środkiem umożliwiającym przeciwdziałanie tej sytuacji jest integracja społeczna oparta na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności. Podejmowane w tym celu działania wspólnotowe służą budowie społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej. W społeczeństwie tym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomaga się jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych.

Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpoczynać każdy rodzaj oferowanej pomocy.

1.3. STRUKTURA DOKUMENTU

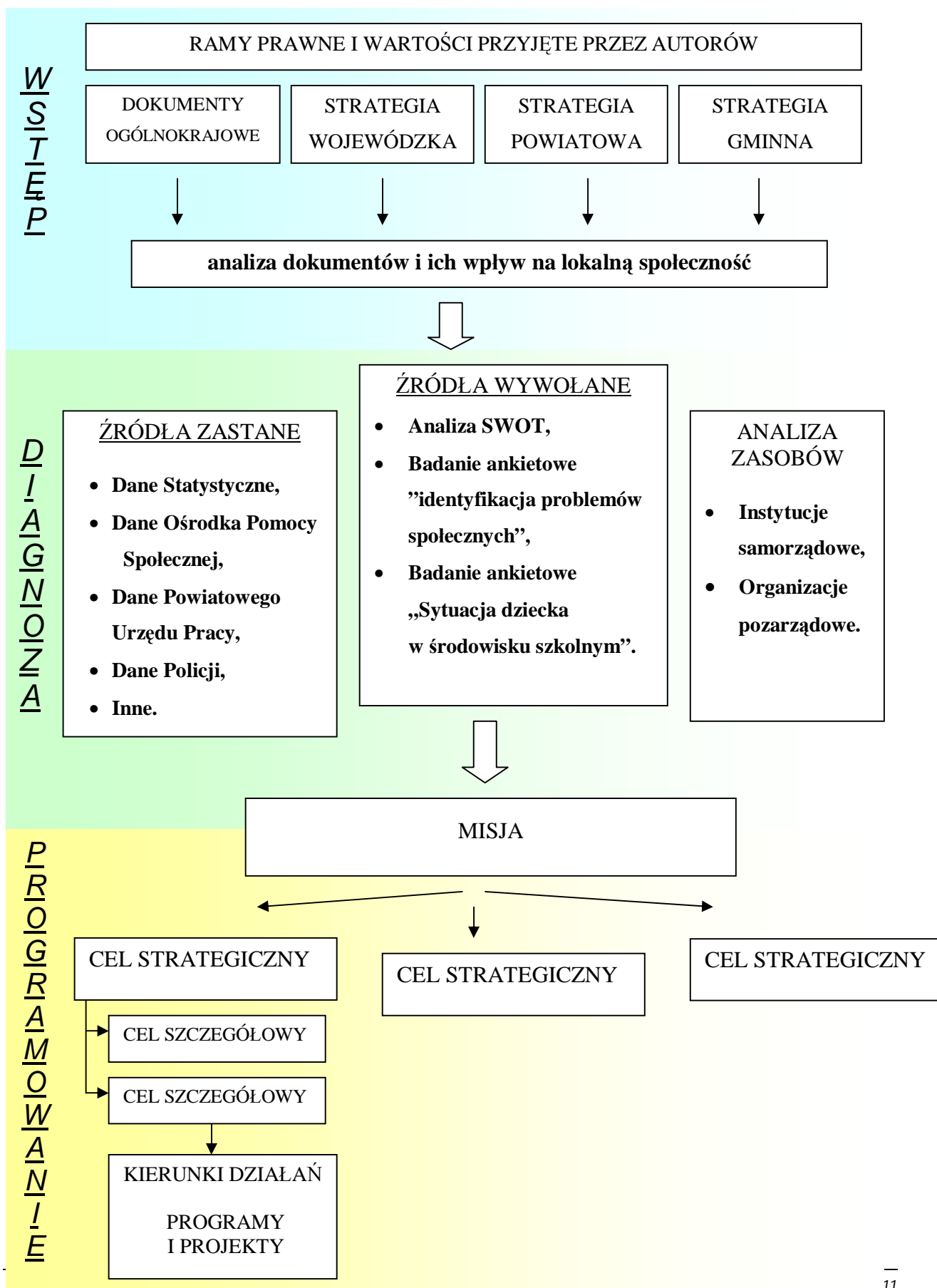
Strategie rozwiązywania problemów społecznych to względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk), występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Przedłożony materiał został opracowany w Ośrodku Pomocy Społecznej w Krzyżanowicach przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Pomoc zewnętrzna polegała głównie na doradztwie i systematyzacji układu głównych elementów wypracowanego dokumentu. Perspektywa czasowa obowiązywania niniejszego dokumentu została skomunikowana z głównymi dokumentami strategicznymi wpływającymi na rozwiązywanie lokalnych problemów tj. Narodowym Planem Rozwoju oraz Strategią Polityki Społecznej wyznaczającymi działania i możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne do 2013 roku.

METODOLOGIA OPRACOWANIA DOKUMENTU

1.4. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Konstruując strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy, należy pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły jej mieszkańców. Krytyczna analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną.

1.4.1. NARODOWY PLAN ROZWOJU NA LATA 2007-2013

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 jest kompleksowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Przygotowanie i realizacja NPR ma spowodować skuteczne włączenie Polski w kształtowanie Unii Europejskiej, której jednym z konstytucyjnych fundamentów jest zasada spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Obecność Polski w Unii Europejskiej stwarza naszemu krajowi ogromną szansę na zmniejszenie dystansu do najwyżej rozwiniętych społeczeństw.

Narodowy Plan Rozwoju (NPR) na lata 2007-2013 spaja wszystkie przedsięwzięcia o charakterze rozwojowym. Jest on koncepcją modernizacji polskiej gospodarki oraz propozycją takich zmian instytucjonalnych, które umożliwią tę modernizację. Ostateczny projekt Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013 został przyjęty przez Radę Ministrów 6 września 2005 r. Misją NPR jest podjęcie i uruchomienie przedsięwzięć, które zapewnią wysoki wzrost gospodarczy, spowodują umocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz przyczynią się do wzrostu zatrudnienia przy zapewnieniu wyższego poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 formułuje trzy cele strategiczne:

1. Utrzymanie kraju na ścieżce wysokiego tempa wzrostu gospodarczego.

Polska gospodarka charakteryzuje się znaczącym potencjałem rozwojowym, ale też szeregiem strukturalnych zapóźnień i deficytów. Zagrożeniem jest na przykład wysoki i szybko rosnący poziom zadłużenia państwa. Rozwiązywanie zasadniczych

problemów gospodarczych i społecznych będzie możliwe jedynie pod warunkiem utrzymania wysokiego poziomu wzrostu gospodarczego.

2. Wzmocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz wzrost zatrudnienia.

W 2004 r. Polska gospodarka wyszła z okresu stagnacji i spowolnionego tempa wzrostu gospodarczego. Można przewidywać, że tempo wzrostu gospodarczego zbliży się do poziomu 6 procent. Właśnie teraz niezbędne staje się podejmowanie procedur i uruchamianie przedsięwzięć, które umocnią mikroekonomiczne fundamenty gospodarki oraz utrwalą tendencję wzrostową.

3. Podniesienie poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Transformacja ustrojowa w latach 1989-2004 wiązała się z występowaniem negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych. Wysokie bezrobocie, pogłębiające i poszerzające się ubóstwo, wykluczenie społeczne, dezintegracja społeczna, marginalizacja wielu wspólnot lokalnych i peryferyzacja niektórych regionów stanowią zagrożenie i przeszkodę w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz stają się źródłem konfliktów społecznych. Jednocześnie zjawiska te ograniczają potencjał rozwojowy gospodarki i możliwości awansu cywilizacyjnego. Stąd rozwój społeczno-gospodarczy musi respektować m.in. zasadę zrównoważonego rozwoju. Miarami realizacji tego celu będą: zróżnicowanie poziomu dochodów i rozwoju regionalnego oraz dostępność komunikacyjna do regionów peryferyjnych.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 jest kontynuacją obowiązującego obecnie planu na lata 2004-2006.

1.4.2. NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej. Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europejską w Nicei. Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne

Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich w marcu 2000 roku.

Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim;
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań;
- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwiania dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych;
- zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

- wydłużenie przeciętnego trwania życia w sprawności;
- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- zwiększenie zakresu objęcia kobiet i dzieci programami zdrowia publicznego.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną;
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;
- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

1.4.3. KRAJOWY PLAN DZIAŁANIA NA RZECZ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej to program poprawy dostępu do praw społecznych i zwiększania poziomu ich realizacji. Jest to również zasadniczy instrument osiągania integracji społecznej w europejskim modelu społecznym. Realizacja praw społecznych wymaga oczywiście poniesienia określonych kosztów, tak samo jak realizacja wszystkich innych kategorii praw człowieka zawartych w prawie międzynarodowym i krajowym. Należy więc zapewnić w sposób trwały zasoby finansowe, kadrowe, lokalowe, rzeczowe i inne instytucjom odpowiedzialnym za realizację tych praw.

Prawa społeczne powinny mieć obecnie priorytet w wydatkach publicznych. Ich realizacja znacznie się pogorszyła w ostatnich latach, a więc zmniejsza się poziom integracji społecznej i zwiększa się skala i zasięg procesów wykluczenia społecznego. W Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej za najważniejsze uznano:

- działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczeniu oraz wspierające grupy zagrożone;
- budowę systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu;
- realizację prawa do pracy dla każdego, w tym szczególnie dla grup

defaworyzowanych na rynku pracy poprzez odpowiednią politykę makroekonomiczną i politykę zatrudnienia;

- rozwój systemu instytucjonalnego z jasnym podziałem odpowiedzialności instytucji rządowych i samorządowych, otwierającego przestrzeń dla aktywności obywatelskiej i upodmiotowienia osób korzystających z usług społecznych, świadczonych zarówno przez państwo, jak i przez organizacje pozarządowe.

Na poziomie operacyjnym ważne jest, że polska polityka integracji społecznej musi być realizowana **we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi**. Szczególnie chodzi tu o związki zawodowe i związki pracodawców, organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz odpowiednie charytatywne instytucje kościołów i związków wyznaniowych. Niezależnie od osiągniętego poziomu zamożności oraz stanu koniunktury gospodarczej państwo nie jest w stanie zrealizować celów tej polityki bez partnerstwa z innymi instytucjami.

W tym kontekście ustalono następujące priorytety na najbliższe dwa lata:

- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną, głównie poprzez zwiększenie ich uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy;
- wzrost liczby samorządów, które z pełną wrażliwością i zaangażowaniem podejmą się tworzenia lokalnych strategii przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, a następnie zrealizują ich założenia.

1.4.4. STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Ze względu na swój strategiczny charakter strategia budowana na poziomie lokalnym musi uwzględniać i brać pod uwagę przesłanki zawarte w dokumentach strategicznych podmiotów, z którymi współpracuje na zasadzie partnerstwa. Jednym z nich jest samorząd województwa śląskiego. Sejmik Województwa Śląskiego uchwałą nr I/24/1/2000 z dnia 25 września 2000 roku przyjął dokument pt.: „Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000-2015”. Odnajdujemy w nim priorytety, które są istotne ze względu na kształtowanie lokalnej polityki społecznej, Szczególną uwagę zwraca następujący problem:

Umacnianie solidarności i więzi międzyludzkich, poprawa stanu zdrowia oraz bezpieczeństwa socjalnego i publicznego mieszkańców.

Celami strategicznymi są:

C₃ – zbudowanie zintegrowanego systemu pomocy społecznej,

C₅ – poprawa stanu zdrowia mieszkańców regionu,

C₇ – wzmocnienie trwałości rodziny, wspieranie jej rozwoju, wyrównywanie szans różnych typów rodzin, a także aktywizacja i integracja społeczności lokalnych na rzecz wzmocnienia rodzin.

Należy także pamiętać o funkcjonujących na szczeblu wojewódzkim programach, takich jak:

- Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Województwa Śląskiego na lata 2000-2005, przyjęty uchwałą nr I/21/26/2000 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 20 czerwca 2000 roku, zmieniony uchwałą nr I/46/1/2002 z dnia 21 stycznia 2002 roku i uchwałą nr II/15/18/2003 z dnia 15 grudnia 2003 roku.
- Wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych oraz przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu na lata 2003-2005, przyjęty uchwałą nr II/11/11/2003 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 25 sierpnia 2003 roku.
- Program współpracy województwa śląskiego z organizacjami pozarządowymi na rok 2004, przyjęty uchwałą nr II/15/2/2003 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 15 grudnia 2003 roku.

1.4.5. POWIATOWA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA LATA 2002-2015

Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie raciborskim obejmuje lata 2002-2015. Dokument ten formułuje misję powiatu oraz wyznacza główne cele służące jej realizacji.

Misją powiatu jest budowanie wspólnoty. W skład tej wspólnoty mają wchodzić społeczności lokalne złożone z dwóch rodzajów instytucji:

1. Instytucje pierwotne – rodziny, grupy rówieśnicze, sąsiedzkie, szkoła itp. (z nimi związane są etapy rozwojowe człowieka).
2. Instytucje wtórne – placówki służby zdrowia, pomoc społeczna, policja, władze lokalne itp. (mają bezpośredni wpływ na życie społeczności lokalnej).

Cel strategiczny określono jako zminimalizowanie rozbieżności między rozpoznanym poziomem potrzeb a istniejącymi zasobami.

Strategia wprowadza system pomocy rodzinie, a w tym Zintegrowany System Profilaktyki oraz Zintegrowany System Wspomagania Dziecka i Rodziny.

Główne cele proponowanego systemu:

1. promowanie zdrowego funkcjonowania rodziny,
2. wzmacnianie potencjału rodziny i poszczególnych jej członków.

Realizacja tych celów obejmuje 3 poziomy usług:

1. skierowane do ogółu rodzin,
2. skierowane do rodzin z trudnościami w zabezpieczeniu potrzeb jej członków (obarczonej czynnikami ryzyka),
3. skierowane do osób i rodzin z utrwalonymi dysfunkcjami (zdrowotnymi, społecznymi, emocjonalnymi).

1.4.6. STRATEGIA ROZWOJU GMINY KRZYŻANOWICE DO ROKU 2015

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej, cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. Silne oddziaływanie czynników zewnętrznych, w których istotną rolę odgrywa dynamika i ekspansywność jednostek terytorialnych (gmin miejskich i wiejskich oraz województw) konkurujących w dostępie do ograniczonego rynku inwestorów i kapitału wymuszają konieczność stosowania przez władze samorządowe odpowiednich metod zarządzania. W powyższych warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. Jest to proces polegający na realizacji długofalowych celów przy wykorzystaniu nadarzających się szans i unikaniu pojawiających się zagrożeń. Zarządzanie strategiczne oparte jest na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych. W obecnych warunkach polskich – na poziomie zarządzania lokalnego (gminnego) – jedną z podstawowych ról wśród tego typu planów pełnią strategie rozwoju społeczno-gospodarczego. W opracowaniach tych określane są cele rozwoju lokalnego oraz sposoby realizacji tych celów przy wyróżnieniu najbardziej pożądanych dla rozwoju gminy działalności. Przedmiotem studiów jest określenie polityki przestrzennej gminy, tj. m.in. wskazanie tych obszarów gminy, które są najbardziej odpowiednie do pełnienia funkcji ustalonych w strategii rozwoju.

W toku prac nad Strategią rozwoju gminy Krzyżanowice określono m.in. następujące cele strategiczne i operacyjne odnoszące się do sfery społecznej:

1. Zrównoważona pod względem ilościowym i jakościowym sytuacja na rynku pracy, pozwalająca mieszkańcom wiązać na trwałe swoją przyszłość z gminą.
  - Korelowanie kwalifikacji mieszkańców z potrzebami pracodawców.
  - Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw.
  - Podwyższenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy.
2. Urozmaicona struktura gospodarcza gminy, dobrze wykorzystująca zasoby wewnętrzne i odporna na wahania koniunkturalne.
  - Rozwój turystyki i rekreacji o szerokiej ofercie wykorzystującej przyrodę, historię, kulturę tradycje gminy.
3. Wysoki poziom dobrobytu społecznego zwiększający utożsamienie mieszkańców z gminą i sprzyjający napływowi nowych mieszkańców.
  - Zachowanie dobrych warunków życia, unikatowych w skali regionu pod względem ekologicznym.
  - Pielęgnowanie tradycyjnych wartości i więzi wzmacniających społeczność wiejską.
  - Zapewnienie dostępu do usług społecznych na wysokim poziomie, a zwłaszcza do usług edukacyjnych, kulturalnych i opieki zdrowotnej, skorelowanych z sytuacją gminy.
  - Samoorganizowanie mieszkańców gminy i zapewnienie możliwości podejmowania działań na rzecz rozwoju społeczności lokalnej.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych gminy. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Krzyżanowice są gminą wiejską, położoną w obszarze Górnego Śląska, w zachodniej części województwa śląskiego. Zajmuje ona powierzchnię 69,67 km² i liczy 11.444 mieszkańców.

Gmina Krzyżanowice jest jedną z ośmiu jednostek samorządu terytorialnego wchodzącego w skład powiatu raciborskiego. Do gminy należy dziesięć sołectw: Bieńkowice, Bolesław, Chałupki, Krzyżanowice, Nowa Wioska, Owsiszcze, Roszków, Rudyszwałd, Tworków oraz Zabełków. Od południowego zachodu gmina Krzyżanowice graniczy z Czechami, od zachodu sąsiaduje z gminą Krzanowice, od północy z miastem Racibórz, od wschodu jej granice stanowi rzeka Odra oddzielająca gminy Lubomia i Gorzyce (ryciny 1, 3).

Przez obszar gminy przechodzą dwie linie kolejowe relacji Racibórz – Bohumin i Rybnik – Bohumin oraz drogi krajowe nr 45 i 78, a także droga wojewódzka nr 936. Dzięki temu istnieją dogodne połączenia ze wszystkimi większymi miastami w regionie: Raciborzem, Wodzisławiem Śląskim, Rybnikiem, a po stronie czeskiej: Bohuminem i Ostrawą. Przekraczanie granicy polsko-czeskiej umożliwia 6 przejść granicznych – dwa przejścia paszportowe: Chałupki – Bohumin (kolejowe i drogowe) i Owsiszcze – Píšť (drogowe) dla obywateli Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii oraz cztery przejścia tzw. małego ruchu granicznego (rycina 2). Z tych ostatnich mogą korzystać obywatele Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego (bez Szwajcarii) zameldowani na pobyt czasowy lub stały w strefie nadgranicznej.

Rycina 1. Gmina Krzyżanowice na tle kraju, Województwa śląskiego i Powiatu raciborskiego.

Rycina 2. Gmina Krzyżanowice – przejścia graniczne z Czechami.

Rycina 3. Gmina Krzyżanowice.

W podziale fizycznogeograficznym gmina Krzyżanowice leży na południu Kotliny Raciborskiej, u wrót obniżenia pomiędzy Sudetami i Karpatami, zwanego Bramą Morawską.

Krzyżanowice są gminą typowo rolniczą; na jej obszarze występują tzw. mady nadodrzańskie – gleby o wysokiej bonitacji.

Na terenie gminy Krzyżanowice znajduje się 358 podmiotów gospodarczych prywatnych i 11 podmiotów publicznych. Jest tu pięć przedszkoli, do których uczęszcza 300 dzieci, sześć szkół podstawowych, w których uczy się 686 uczniów oraz cztery gimnazja, do których uczęszcza 422 uczniów. Na terenie gminy jest również jedna szkoła ponadgimnazjalna, w której uczy się 22 uczniów.

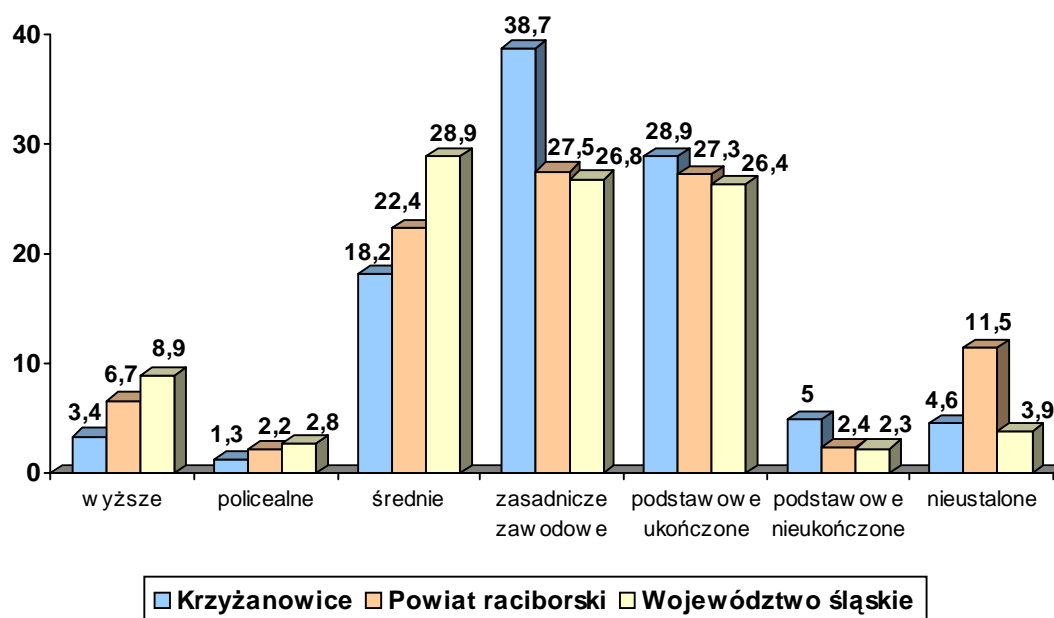
Mieszkańcy gminy Krzyżanowice mają zapewnioną opiekę zdrowotną w trzech przychodniach zdrowia oraz czterech gabinetach prywatnych.

Badania archeologiczne wykazały, że pierwsze ślady bytowania ludzkiego na terenie naszej gminy sięgają czasów prehistorycznych (ok. 180 tys. lat temu). Wzmianki pisemne o większości wsi pochodzą z XII XIV wieku. Obszar gminy, jak i obszar całej ziemi raciborskiej należały na przemian do Polski, Czech, Habsburgów, Prus i Niemiec od 1945 roku ponownie do Polski. Złożone dzieje tej ziemi sprawiły, że przybrała ona bogaty, kulturowy charakter z elementami kultury polskiej, czeskiej i niemieckiej.

2.2. DEMOGRAFIA I BYT RODZIN

Poniżej prezentujemy sytuację demograficzną gminy Krzyżanowice.

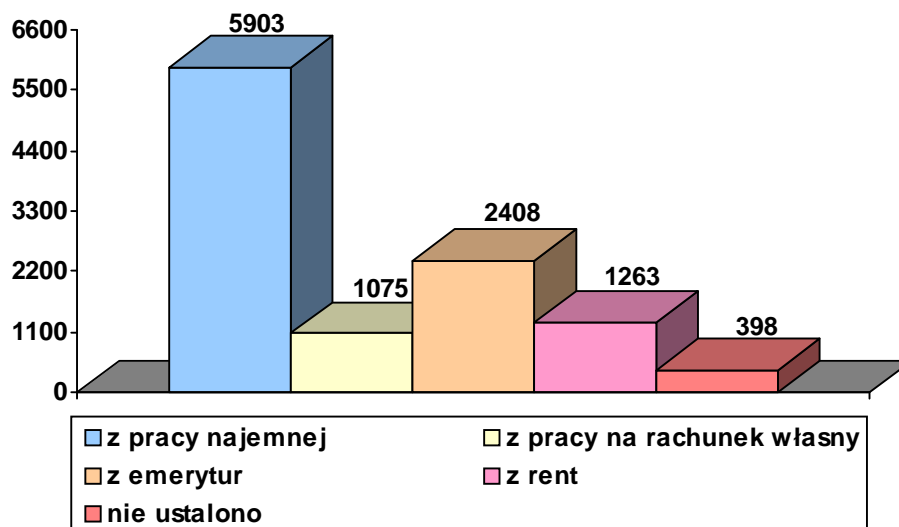
Ludność według poziomu wykształcenia w 2002 roku (dane w procentach)

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Struktura wykształcenia w gminie Krzyżanowice odbiega zarówno od struktury powiatowej, jak i wojewódzkiej. Największą grupę stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 38,7 procent (powiat – 27,5%, województwo – 26,8%). Następną co do liczebności grupą są osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym – w gminie jest ich 28,9 procent (powiat – 27,3%, województwo – 26,4%). Kolejną grupę stanowią osoby z wykształceniem średnim – w gminie jest ich 18,2 procent (powiat – 22,4%, województwo – 28,9%). Najmniej liczną grupę stanowią osoby z wykształceniem policealnym – w gminie jest ich 1,3 procent (powiat – 2,2%, województwo – 2,8%). Jeżeli chodzi o wykształcenie wyższe, to ma je tylko 3,4 procent mieszkańców gminy (powiat – 6,7%, województwo – 8,9%), natomiast grupa osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym oraz bez wykształcenia szkolnego stanowi w gminie 5,0 procent mieszkańców (powiat – 2,4%, województwo – 2,3%). Nie ustalono poziomu wykształcenia dla 4,6 procent mieszkańców gminy (powiat – 11,5%, województwo – 3,9%).

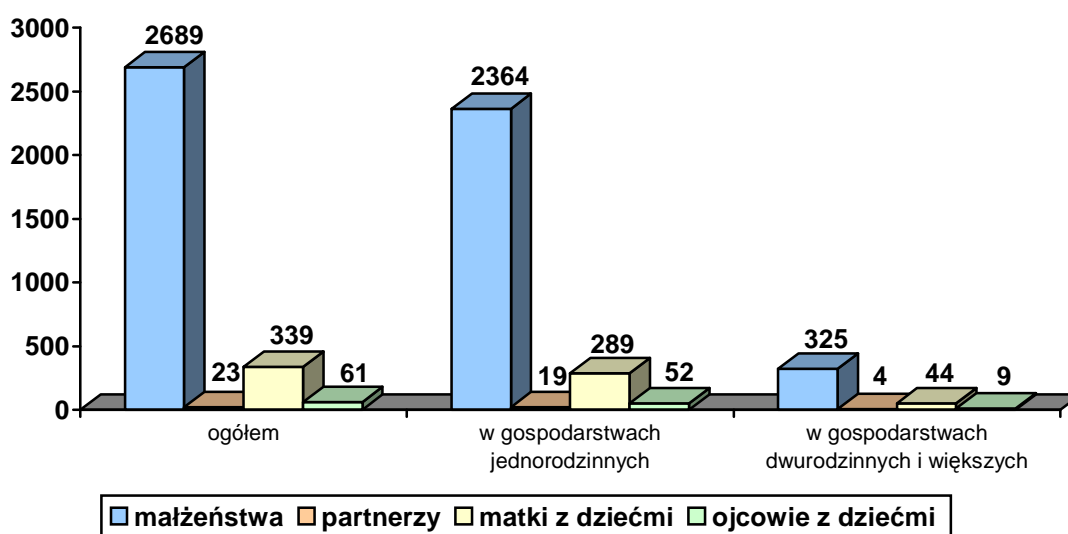
Ludność według głównego źródła utrzymania w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku, spośród 11.522 mieszkańców gminy, 6.978 osób (czyli 60,6 procent) utrzymuje się z pracy; w tym 5.903 osoby z pracy najemnej oraz 1.075 osób z pracy na własny rachunek (701 osób w swoim gospodarstwie rolnym). Z pozostałych źródeł utrzymuje się 4.146 osób, z czego 2.408 mieszkańców gminy korzysta ze świadczeń emerytalnych, a 1.263 osoby otrzymuje renty. Nie ustalono źródła utrzymania dla 398 osób.

Rodziny w gospodarstwach domowych według typu gospodarstw i rodzin w 2002 roku

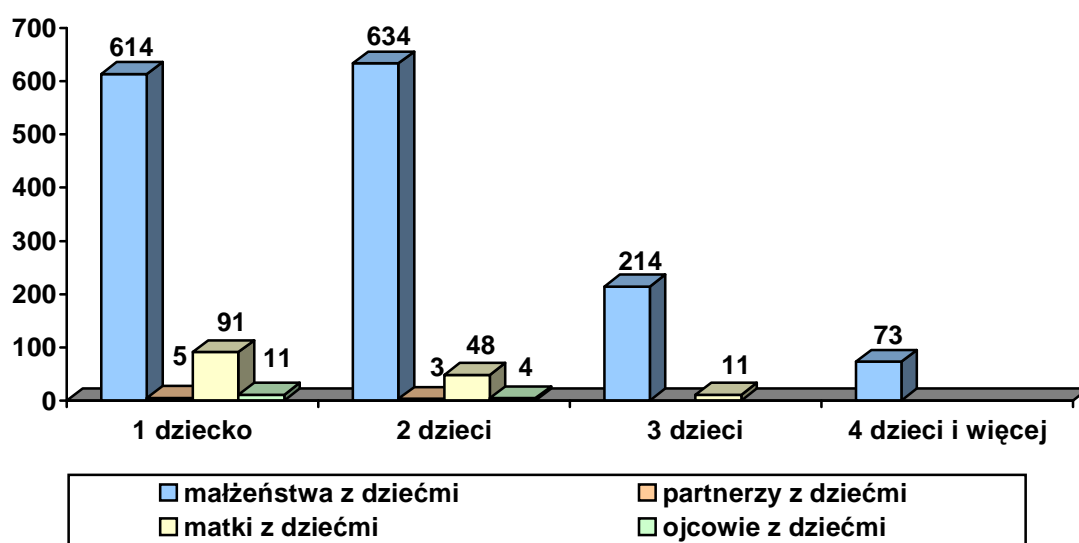

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Zdecydowaną większość rodzin zamieszkujących gminę Krzyżanowice stanowią małżeństwa (2.689 rodzin, w tym z dziećmi – 1.931, bez dzieci – 758 rodzin). Na kolejnych miejscach znajdują się matki z dziećmi (339 rodzin) oraz ojcowie z dziećmi (61 rodzin) i partnerzy (23 rodziny; z dziećmi – 12, bez dzieci – 11 rodzin). Niezależnie od rodzaju rodziny, dominującym typem gospodarstwa domowego jest gospodarstwo jednorodzinne (ogółem 2.724 rodziny).

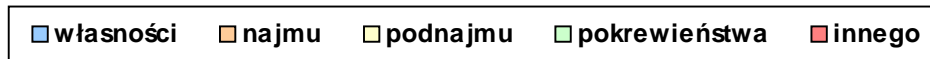
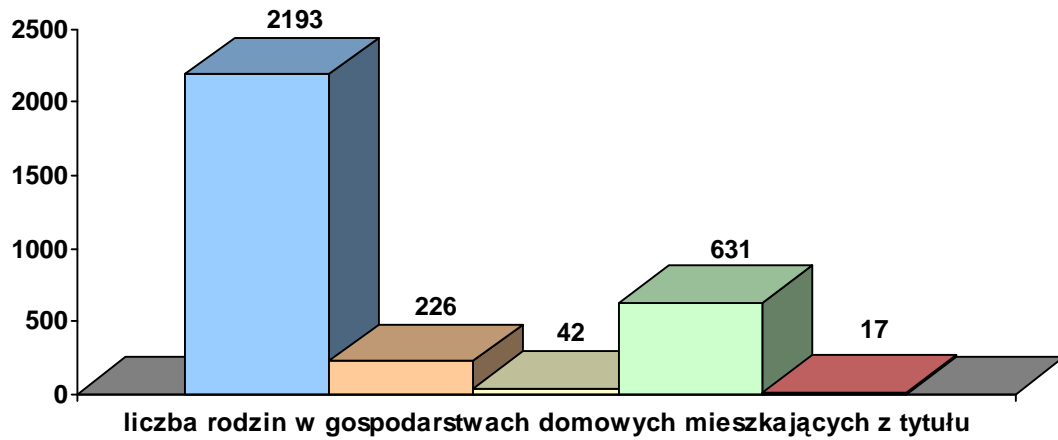
Rodziny z dziećmi w gospodarstwach domowych według liczby dzieci do lat 24 na utrzymaniu oraz typu rodzin w 2002 roku

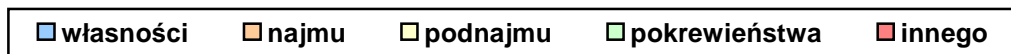
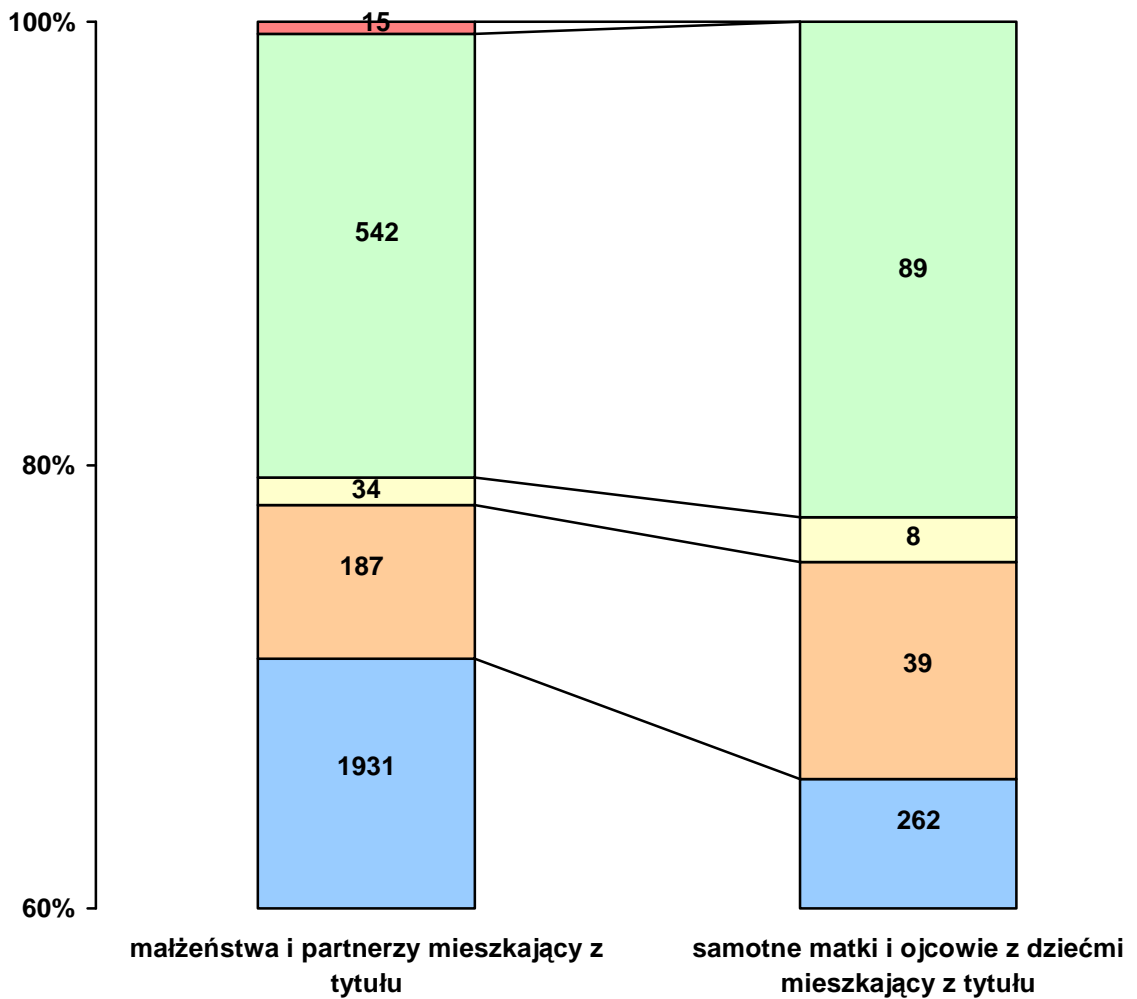
Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Analizując powyższy wykres, należy stwierdzić, iż największą grupę stanowią rodziny z jednym dzieckiem do lat 24 na utrzymaniu (ogółem 721 rodzin). Nieco mniej liczniej reprezentowane są rodziny mające dwoje dzieci w wieku 0-24 lata na utrzymaniu (ogółem 689 rodzin). W obu kategoriach dominują małżeństwa (odpowiednio 614 i 634 rodziny); na kolejnym miejscu znajdują się matki (91 oraz 48 rodzin).

Rodziny w gospodarstwach domowych w mieszkaniach według tytułu prawnego do mieszkania oraz typu rodzin w 2002 roku

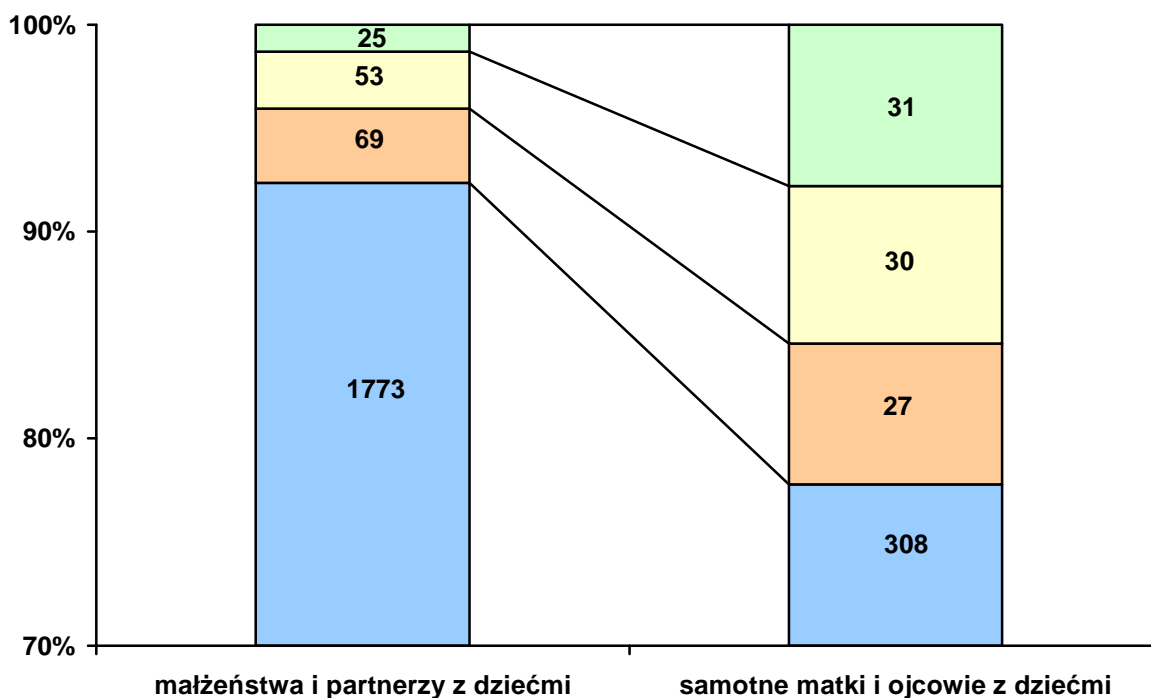
Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku, najwięcej rodzin (2.193) zamieszkuje w mieszkaniach własnościowych. Następne co do liczebności grupy stanowią rodziny posiadające mieszkanie z tytułu pokrewieństwa oraz najmu (odpowiednio 631 i 226 rodzin). Najmniej jest rodzin mieszkających z tytułu podnajmu (42 rodziny). Podobnie kształtują się dane w poszczególnych typach rodzin. Zarówno małżeństwa i partnerzy, jak i samotne matki oraz ojcowie z dziećmi najczęściej zamieszkują w mieszkaniach własnościowych (odpowiednio 1.931 i 262 rodziny, tj. 71,3 i 65,5% ogółu). Należy zaznaczyć, iż powyżej przedstawione dane, z uwagi na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej, nie uwzględniają liczby osób zamieszkujących w mieszkaniach z tytułu spółdzielczego prawa do lokalu.

Rodziny z dziećmi w gospodarstwach domowych w mieszkaniach według stopnia wyposażenia mieszkań w instalacje w 2002 roku

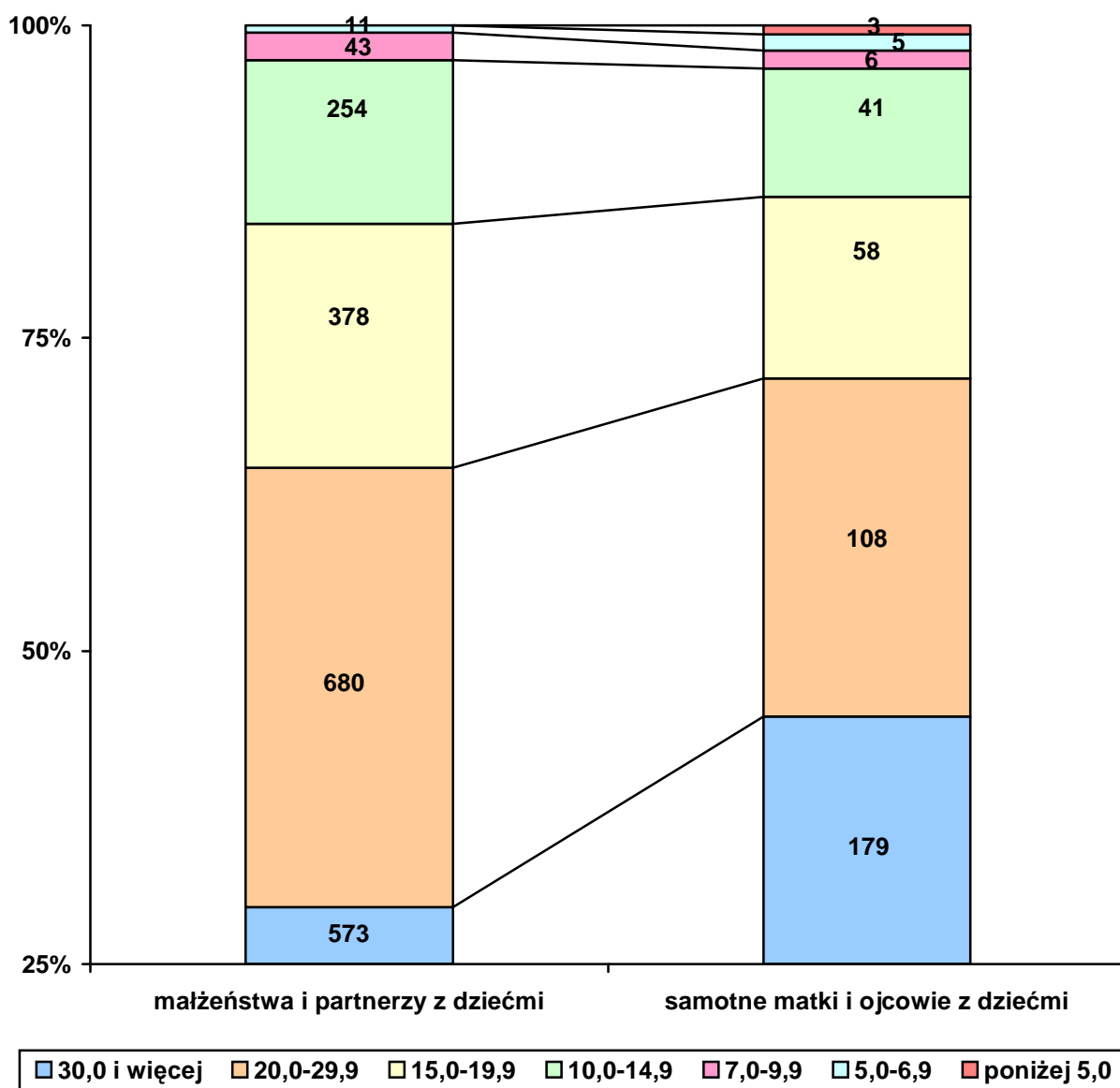

- mieszkania wyposażone w wodociąg (z ustępem ale bez łazienki, z łazienką ale bez ustępu lub bez tych instalacji) bez centralnego ogrzewania
- mieszkania wyposażone w wodociąg (z ustępem ale bez łazienki, z łazienką ale bez ustępu lub bez tych instalacji) z centralnym ogrzewaniem
- mieszkania wyposażone w wodociąg, ustęp i łazienkę bez centralnego ogrzewania
- mieszkania wyposażone w wodociąg, ustęp i łazienkę z centralnym ogrzewaniem

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku, zdecydowana większość rodzin (łącznie 2.081) zajmuje mieszkania wyposażone w wodociąg, ustęp i łazienkę z centralnym ogrzewaniem. Najmniej liczną grupę stanowią rodziny użytkujące lokal pozbawiony ustępu lub łazienki (bądź też obu tych instalacji) bez centralnego ogrzewania (ogółem 56 rodzin). W poszczególnych typach rodzin dane kształtują się podobnie. W przypadku małżeństw i partnerów z dziećmi oraz samotnych matek i ojców z dziećmi stwierdzono odpowiednio 1.773 i 308 rodzin (tj. 91,3 i 77,0% ogółu) użytkujących lokal wyposażony w wodociąg, ustęp i łazienkę z centralnym ogrzewaniem.

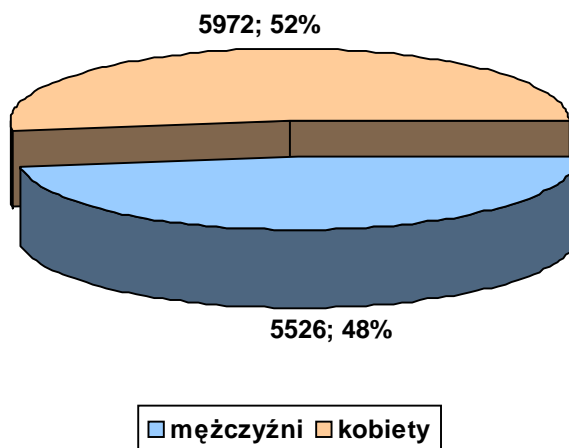
Rodziny z dziećmi w gospodarstwach domowych w mieszkaniach według powierzchni użytkowej na 1 osobę w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Analizując powyższy wykres, należy stwierdzić, iż najwięcej rodzin zamieszkuje w mieszkaniach o powierzchni użytkowej 20,0 – 29,9 m² na osobę (ogółem 788 rodzin, z czego 86,3% zajmują małżeństwa i partnerzy z dziećmi i 13,7% samotne matki i ojcowie z dziećmi). Następną co do liczebności grupę stanowią rodziny użytkujące lokal o powierzchni 30,0 i więcej m² na osobę (łącznie 752 rodziny). Na kolejnych miejscach są rodziny zajmujące mieszkania o powierzchni 15,0-19,9 oraz 10,0–14,9 m² na osobę (odpowiednio 436 i 295 rodzin). Najmniej liczną grupę stanowią rodziny użytkujące lokal o powierzchni poniżej 5,0 m² na osobę (ogółem 5 rodzin). Podobnie, choć z pewnymi odchyleniami, kształtują się dane dotyczące poszczególnych typów rodzin. W przypadku małżeństw i partnerów z dziećmi nie odnotowano żadnych odstępstw; największą grupę stanowią rodziny użytkujące lokal o powierzchni 20,0 – 29,9 m² na osobę (680 rodzin). Jeśli natomiast chodzi o samotne matki i ojców z dziećmi, najwięcej tego typu rodzin zajmuje mieszkania o powierzchni użytkowej 30,0 i więcej m² na osobę (179 rodzin).

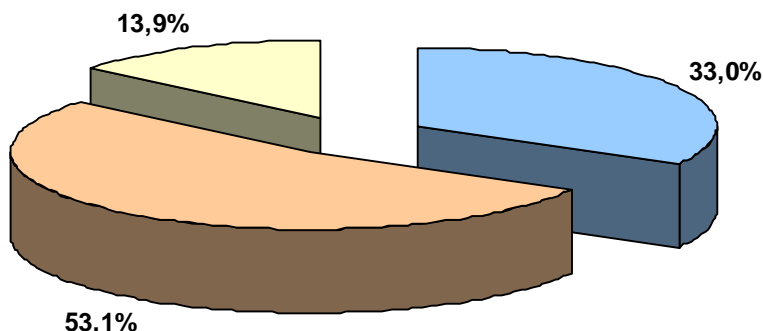
Ludność gminy w 2003 roku

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego z 31 grudnia 2003 roku, gminę Krzyżanowice zamieszkiwało 11.498 osób, w tym 5.526 mężczyzn i 5.972 kobiety. Na 100 mężczyzn przypadało 108 kobiet. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosił 164 osoby na 1 km² i był niższy od średniej dla powiatu i województwa (odpowiednio 208 i 382 osoby na km²).

Struktura wiekowa mieszkańców w 2004 roku

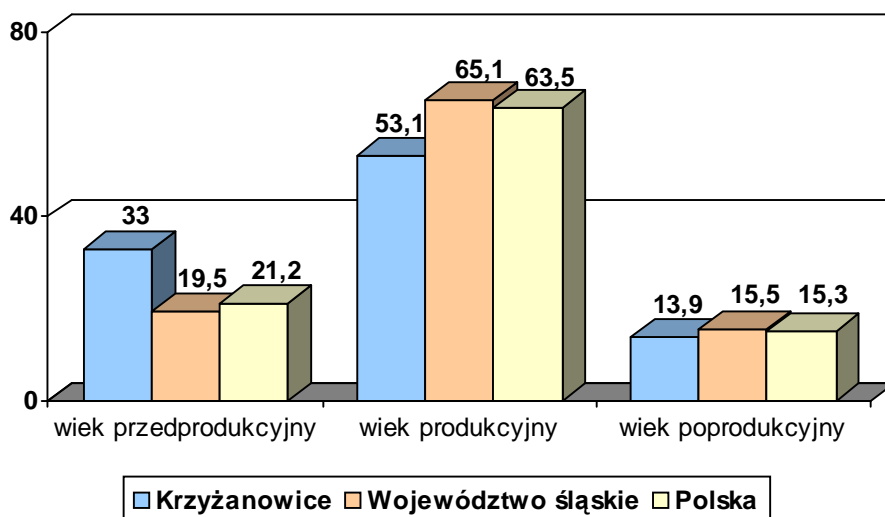

■ osoby w wieku przedprodukcyjnym
 ■ osoby w wieku produkcyjnym
■ osoby w wieku poprodukcyjnym

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W roku 2004 teren gminy Krzyżanowice zamieszkiwały 11.444 osoby, z czego 3.776 osób to dzieci i młodzież, 6.074 osoby osiągnęły wiek produkcyjny, a 1.594 osoby wiek poprodukcyjny.

Struktura wiekowa mieszkańców gminy w 2004 roku w porównaniu z województwem i krajem (w procentach)

Badania własne Centrum AV.

Analizując powyższy wykres, należy stwierdzić, iż struktura wiekowa mieszkańców gminy Krzyżanowice odbiega zarówno od struktury demograficznej województwa śląskiego, jak i całej Polski. Uwagę zwraca większa liczba osób w wieku przedprodukcyjnym oraz mniejsza liczba osób w wieku produkcyjnym

i poprodukcyjnym. Jak wynika z analiz Głównego Urzędu Statystycznego, liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie w przyszłości ulegać zwiększeniu, czego determinantem jest malejąca dzietność rodzin oraz wydłużający się średni okres życia.

2.3. PROBLEMY SPOŁECZNE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

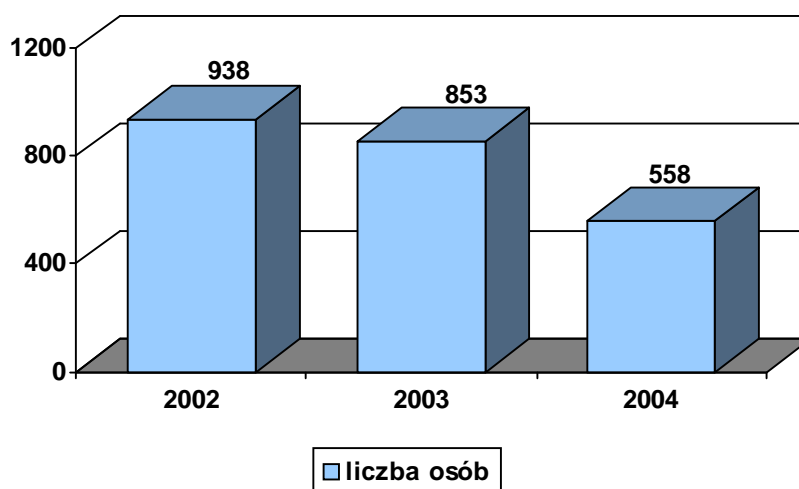
Według ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1). Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. (art. 3. 1).

Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu: 1) ubóstwa; 2) sieroctwa; 3) bezdomności; 4) bezrobocia; 5) niepełnosprawności; 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby; 7) przemocy w rodzinie; 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 10) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze; 11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy; 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 13) alkoholizmu lub narkomanii; 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy odpowiedzialny jest Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych);
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

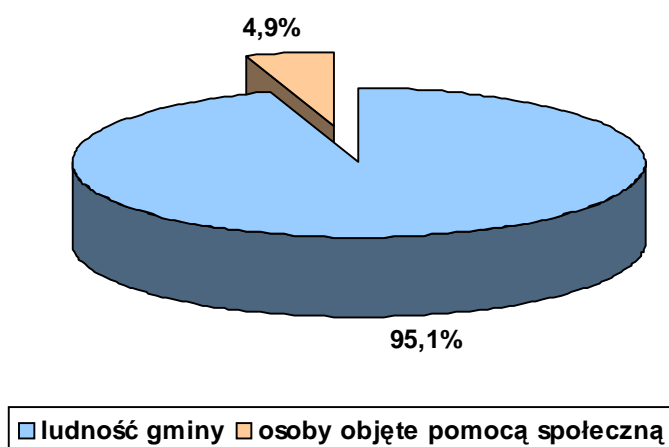
Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2002–2004 (według decyzji administracyjnych)

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzyżanowicach.

W gminie Krzyżanowice na przestrzeni lat 2002-2004 miał miejsce systematyczny spadek liczby osób objętych pomocą społeczną (według decyzji administracyjnych). W roku 2002 pomocą społeczną objęto 938 osób, w roku następnym 853 osoby, a w roku 2004 – 558 osób. Należy zaznaczyć, iż spadek liczby beneficjentów systemu pomocy społecznej wynika z wprowadzonych w roku 2004 zmian ustawowych, które spowodowały, iż część osób przeszła do systemu świadczeń rodzinnych.

Ilość osób korzystających z systemu pomocy społecznej w 2004 roku a ludność gminy

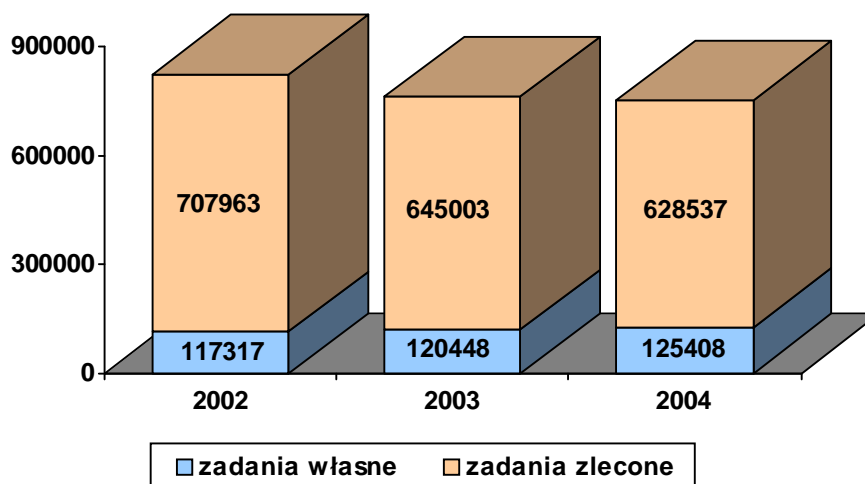

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzyżanowicach.

Spośród 11.444 mieszkańców gminy, 558 osób skorzystało z systemu pomocy społecznej w 2004 roku. Należy zaznaczyć, iż rzeczywista liczba osób korzystających z pomocy społecznej jest większa, bowiem udzielane świadczenia pośrednio obejmują również rodziny osób, którym przyznano wsparcie.

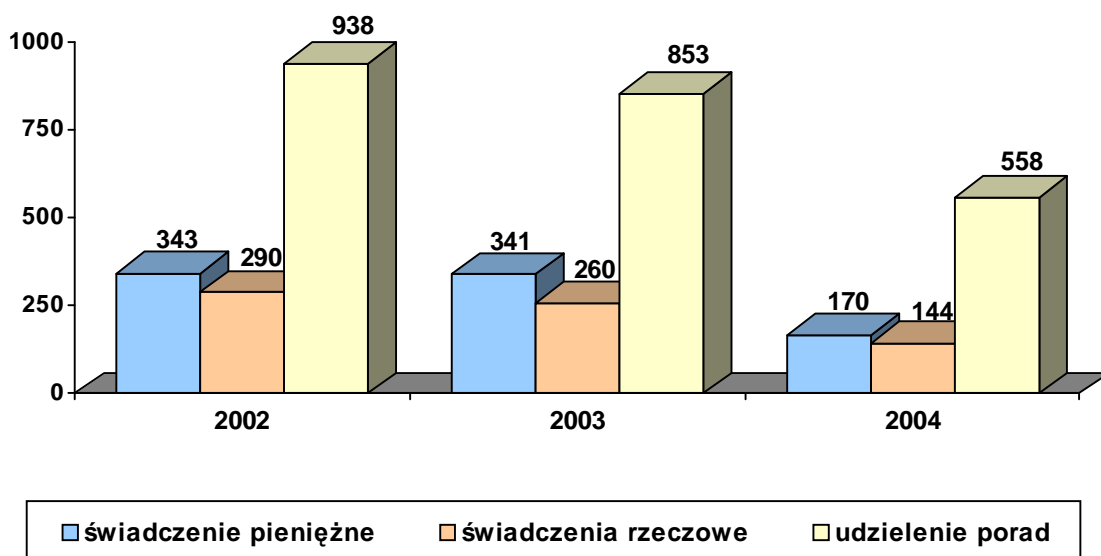
Wydatki na pomoc społeczną w latach 2002-2004

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzyżanowicach.

Na wykresie przedstawiono wysokość środków finansowych pozostających w dyspozycji Ośrodka Pomocy Społecznej, uwzględniając wydatki na zadania własne pochodzące z budżetu gminy oraz kwoty na zadania zlecone uzyskane z budżetu państwa. Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na pomoc społeczną w gminie, należy zauważyć, że nakłady finansowe przeznaczane na wspomaganie osób i rodzin w latach 2002-2004 systematycznie zmniejszały się. Taki stan rzeczy jest efektem spadku ilości środków pochodzących z budżetu państwa. Ogółem wielkość wydatków na udzielane wsparcie w kolejnych latach wyniosła: w roku 2002 – 825.280 zł, w roku 2003 – 765.451 zł, a w 2004 roku – 753.945 zł.

Rodzaje pomocy udzielanej przez OPS w latach 2002-2004

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzyżanowicach.

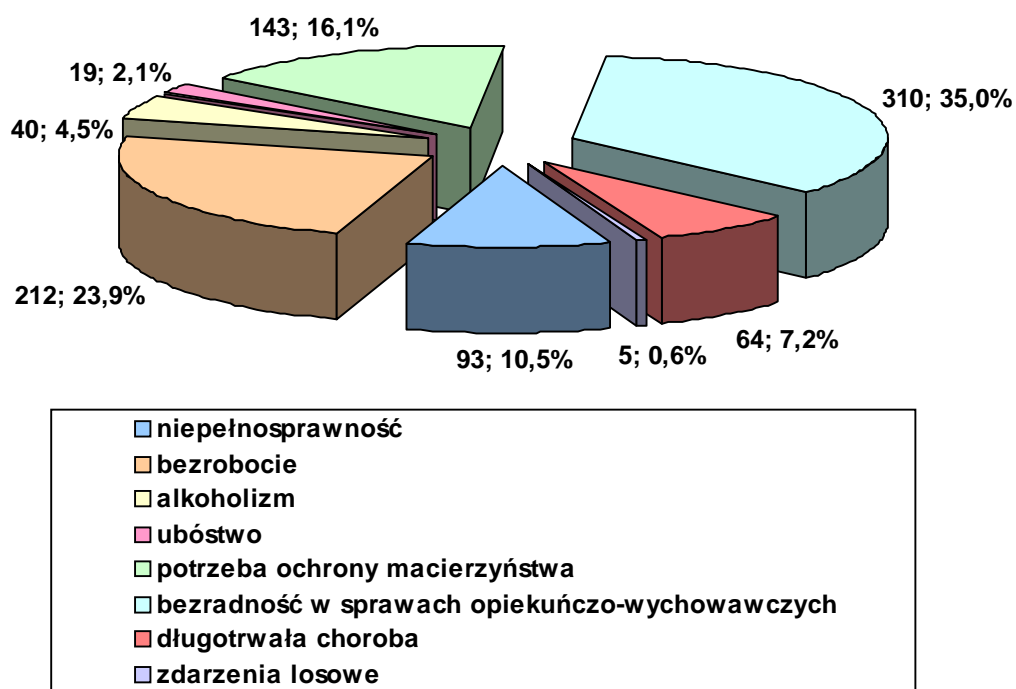
Analiza danych pozwala stwierdzić, iż wsparcie w postaci porad udzielanych przez pracowników ośrodka jest preferowaną przez beneficjentów formą pomocy. W roku 2004, w porównaniu z latami ubiegłymi, nastąpił znaczny spadek tego rodzaju wsparcia. W analizowanym okresie beneficjenci systemu pomocy społecznej otrzymywali również świadczenia pieniężne i rzeczowe. W obu przypadkach obserwuje się tendencję spadkową.

Typ realizowanych świadczeń w latach 2002-2004

Typy świadczeń	2002		2003		2004	
	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin
Pieniężne	343	244	341	244	170	112
Rzeczowe	290	90	260	75	144	48
Udzielenie porad	938	244	853	244	558	112

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzyżanowicach.

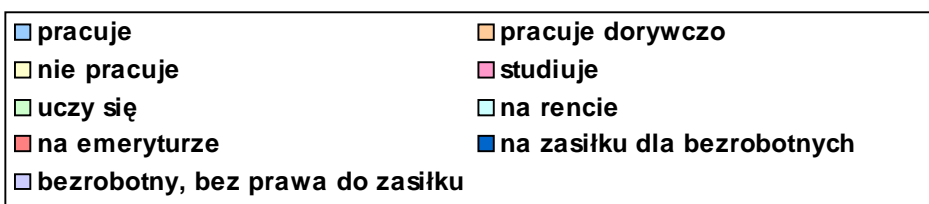
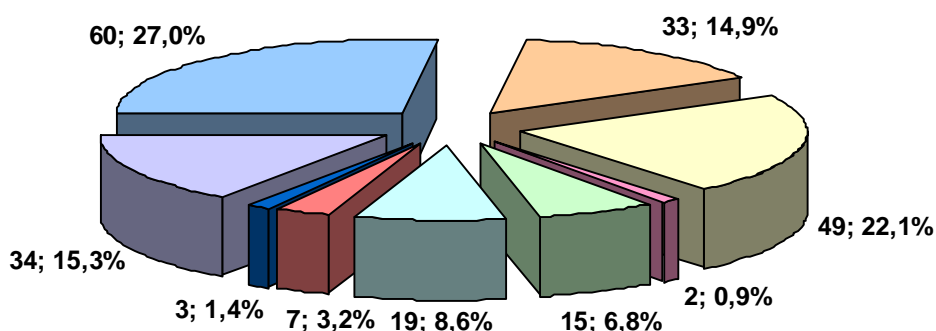
Powody przyznawania pomocy społecznej w 2004 roku

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzyżanowicach.

Zasadniczymi przyczynami, w związku z którymi mieszkańcy wnioskuje o pomoc z systemu pomocy społecznej są: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (310 beneficjentów) oraz bezrobocie (212 osób). Brak zatrudnienia, które nie jest tylko indywidualnym problemem człowieka nim dotkniętego, ale niewątpliwie wpływa na życie i funkcjonowanie całej rodziny, jest źródłem problemów i patologii. W miarę przedłużania się okresu pozostawania bez pracy problemy te narastają i rodzą kolejne, takie jak ubóstwo, frustrację, izolację, alkoholizm, bezradność życiową. Kolejnymi powodami przyznawania pomocy są: potrzeba ochrony macierzyństwa (143 osoby), niepełnosprawność (92 beneficjentów) i długotrwała choroba (64 osoby). Innymi przyczynami udzielanego wsparcia w gminie są: problem alkoholizmu (40 osób) oraz ubóstwo (19 beneficjentów). Należy podkreślić, że wskazano główne przyczyny przyznania pomocy, w tle natomiast pozostają zdarzenia losowe (5 osób).

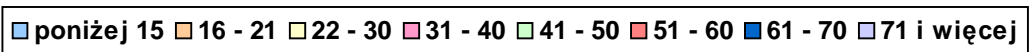
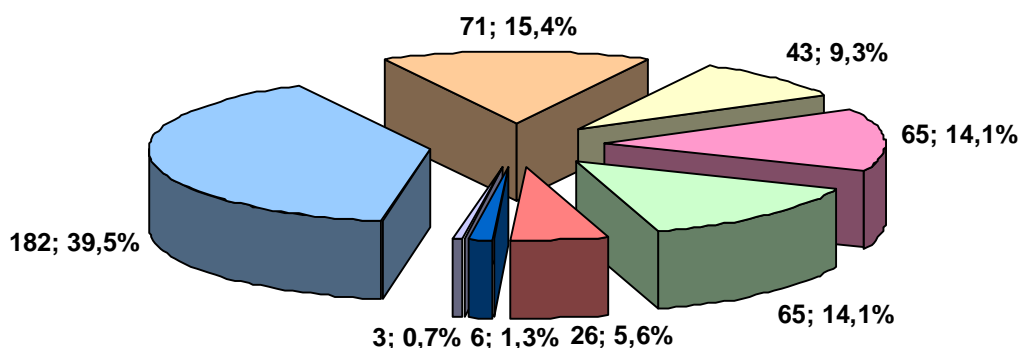
Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową w 2004 r.

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzyżanowicach.

Analizując strukturę odbiorców ze względu na aktywność zawodową dochodzimy do wniosku, że najliczniejszą grupę stanowią osoby, które pracują (60 osób). Drugą, co do wielkości, grupę stanowią osoby nie pracujące (49 osób). Na kolejnych miejscach znajdują się osoby bezrobotne, bez prawa do zasiłku (34 osoby) oraz pracujące dorywczo (33 osoby), a następnie będące na rencie (19 osób) i uczące się (15 osób). Najmniej liczne grupy stanowią osoby, które korzystają ze świadczeń emerytalnych (7 osób), są na zasiłku dla bezrobotnych (3 osoby) oraz studiują (2 osoby).

Struktura demograficzna odbiorców pomocy społecznej w 2004 r.

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzyżanowicach.

Dokonując analizy struktury demograficznej wszystkich beneficjentów ośrodka pomocy społecznej, okazało się, że najliczniejszą grupę stanowią osoby poniżej 15 roku życia (182 osoby). Dzieci są wspierane przez ośrodek świadczeniem w postaci dożywiania w szkołach, natomiast ich liczba sprawia, że kwestia dziecka w gminie powinna być przedmiotem szczególnego zainteresowania władz samorządowych. Liczne grupy stanowią również osoby w wieku 16-21 (71 osób) oraz 31-40 i 41-50 lat (po 65 osób). Na kolejnych miejscach są osoby w przedziałach wiekowych 22-30 (43 osoby) i 51-60 (26 osób). Najmniej liczne grupy reprezentują osoby starsze, w wieku 61-70 lat (6 osób) oraz powyżej 71 roku życia (ogółem 3 osoby).

2.4. KWESTIA DZIECKA

Polityka społeczna zajmuje się dziećmi jako grupą wymagającą szczególnej troski i ochrony. Działalność na rzecz dzieci polega przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwienie dostępu do oświaty, służby zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego.

System opieki nad dziećmi potrzebującymi wsparcia organizują instytucje państwowe, samorządy, organizacje pozarządowe. Na system ten składają się:

- domy pomocy społecznej dla dzieci specjalnej troski,
- pogotowia opiekuńcze,
- domy dziecka,
- ośrodki szkolno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży,
- ogniska wychowawcze – placówki środowiskowe zapobiegające niedostosowaniu społecznemu i osamotnieniu dzieci i młodzieży oraz zapewniające pomoc rodzicom mającym trudności w wychowaniu dzieci,
- wioski dziecięce,
- ośrodki adopcyjno-opiekuńcze,
- rodziny zastępcze,
- rodzinne domy dziecka,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Wszystkie te placówki wyrównują szanse dzieci i młodzieży, niemniej dziecko, dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości, powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia.

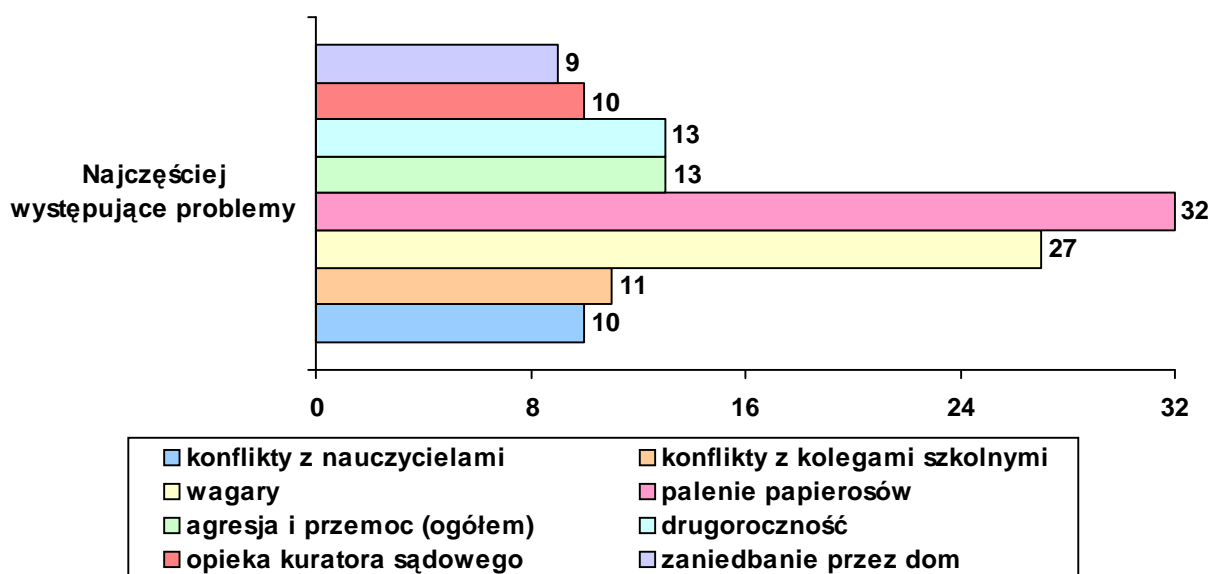
W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do szkół gminy ankiety. Pozwalają one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów oraz przekazują informacje o realizacji działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych prowadzonych wśród dzieci i młodzieży. W sumie do badania przedłożono 6 ankiet, z czego 1 dotyczyła szkoły podstawowej, a 6 Zespołów Szkół. W materiale badawczym respondenci oceniali głównie pozycję dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym.

Stopień nasilenia problemów na terenie szkół

Lp.	Cechy patologii społecznej	Stopień nasilenia cechy	
		występuje (liczba wskazań i ujawnionych przypadków)	nie występuje
1.	Konflikty z rodzicami (opiekunami)	3 (6)	3
2.	Konflikty z rodzeństwem	1(2)	5
3.	Konflikty z nauczycielami	3 (10)	3
4.	Konflikty z kolegami szkolnymi	3 (11)	3
5.	Kłamstwa	2 (7)	4
6.	Wagary	4 (27)	2
7.	Alkoholizowanie się	1 (8)	4
8.	Narkotyzowanie się	1 (3)	5
9.	Palenie papierosów	4 (32)	2
10.	Ucieczki z domu		6
11.	Kradzieże	3 (5)	3
12.	Agresja i przemoc, w tym:		1
	- poniżanie	1 (3)	3
	- zastraszanie	2 (2)	3
	- znęcanie się		5
	- bicie	3 (6)	2
	- wymuszanie pieniędzy	1 (2)	4
	- zmuszanie do palenia papierosów		5
13.	Autoagresja	1 (1)	5
14.	Przestępczość ujawniona	1 (2)	5
15.	Niszczenie mienia szkolnego	2 (4)	4
16.	Drugoroczność	3 (13)	2
17.	Udział w grupach negatywnych	1 (3)	5
18.	Opieka kuratora sądowego	5 (10)	1
19.	Przemoc w rodzinie	3 (4)	3
20.	Zaniedbanie przez dom	4 (9)	2
21.	Wykorzystywanie seksualne	1 (1)	4

Badania własne Centrum AV.

Problemy uczniów w środowisku szkolnym

Badania własne Centrum AV.

Wskazując najistotniejsze kwestie, pedagodzy korzystali z zamkniętego zestawu kategorii, mając do wyboru 21 zmiennych. Stwierdzając obecność lub brak poszczególnych cech, podawano jednocześnie liczbę występujących przypadków. Określając problemy uczniów i szkoły w pytaniach otwartych, wskazywano głównie na zjawisko ubożenia rodzin uczniów i związany z nim problem bezrobocia, zaniedbanie przez dom spowodowane m.in. emigracją zarobkową rodziców, dysfunkcje występujące w domu (odnoszące się m.in. do uzależnień rodziców), zaburzenia w zachowaniu uczniów (prowadzące do konfliktów w grupie rówieśniczej) oraz przypadki opuszczania zajęć i sięgania przez uczniów po środki uzależniające.

Większość szkół prowadzi dożywianie uczniów, choć zapotrzebowanie w tym zakresie wykracza poza ich obecne możliwości. Ogół placówek posiada dostęp do Internetu, większość do sali gimnastycznej, tylko dwie do świetlicy; a w żadnej z nich nie funkcjonują klasy integracyjne. Szkoły oferują swoim wychowankom zajęcia dodatkowe (m.in. różnorodne tematycznie koła zainteresowań, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze i szkolnego kółka sportowego), a dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zajęcia wyrównawcze i korekcyjno-kompensacyjne. Szczególną troską otacza się uczniów z problemami dydaktyczno-wychowawczymi, opuszczających zajęcia szkolne oraz mających problemy rodzinne. Z analizy wynika, że szkoły są bezpieczne dla dzieci i młodzieży (tylko w jednym przypadku, za budynkiem szkolnym, stwierdzono miejsce niebezpieczne, które następnie ogrodzono). W większości

placówek przeprowadzane są badania służące diagnozowaniu środowiska szkolnego, a powszechnie prowadzone zajęcia profilaktyczne skutecznie łagodzą zjawiska patologiczne i zapobiegają ich występowaniu.

Nauczyciele kształtują wśród młodzieży postawy charytatywne i propagują ideę wolontariatu poprzez uczestnictwo w różnych akcjach charytatywnych, m.in. „Wielkiej Orkiestrze Świątecznej Pomocy” oraz organizowanie zbiórek pieniężnych i rzeczowych (odzieży, zabawek, żywności i słodyczy) dla najbardziej potrzebujących dzieci.

Analizując potrzeby dzieci i młodzieży, wskazano na konieczność egzekwowania zakazu sprzedaży środków psychoaktywnych nieletnim, zintensyfikowania działań profilaktycznych w obszarze uzależnień, potrzebę organizowania wypoczynku w okresie letnim, przeciwdziałania agresji wśród uczniów oraz udzielenia pomocy rodzinom dysfunkcyjnym. Wśród różnych form pomocy szkoły proponują uczniom m.in. zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, szkolnego koła sportowego, korekcyjno-kompensacyjne, pozalekcyjne, koła zainteresowań, pomoc pedagoga szkolnego, nauczycieli, wsparcie rzeczowe i w zakresie dożywiania oraz organizowanie konsultacji w placówkach specjalistycznych (w Przychodni Psychologiczno-Pedagogicznej oraz Ośrodka Pomocy Społecznej).

2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno”. Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty

pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu np. niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

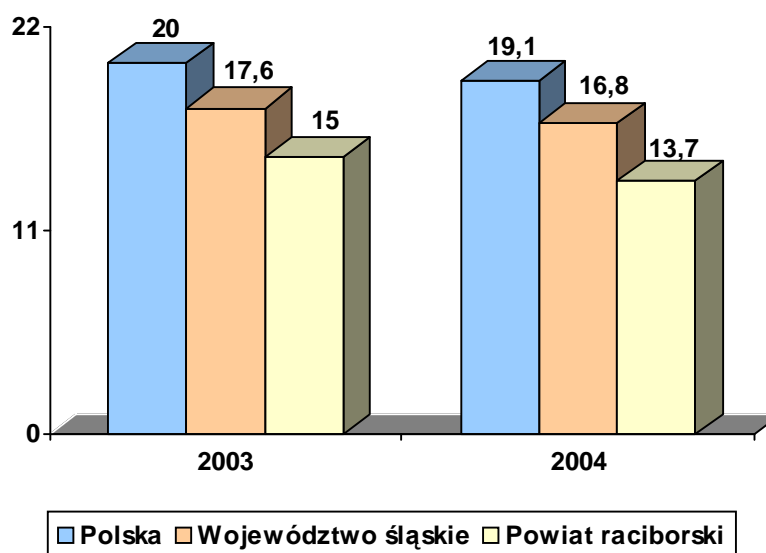
Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontaktu, która pozwala na uzależnienie pomocy – formy, wysokości i okresu wypłacania świadczenia – od aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wywołują zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są

najczęściej kobiety i dzieci. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga stosowania odpowiednich form oddziaływań.

Stopa bezrobocia w kraju, województwie i powiecie latach 2003-2004

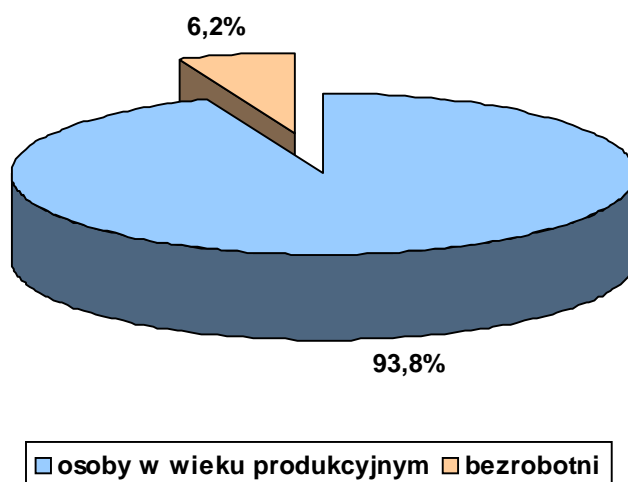

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Stopa bezrobocia to procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie cywilnej ludności aktywnej zawodowo, ale bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Analizując powyższy wykres, należy stwierdzić, iż powiat raciborski charakteryzuje się, niższą w stosunku do województwa śląskiego i kraju, stopą bezrobocia. Można również zaobserwować, iż w roku 2004 uległa ona zmniejszeniu zarówno w skali państwa, jak i w/w jednostek terytorialnych.

Według danych Urzędu Statystycznego w Katowicach na dzień 31 grudnia 2004 roku w gminie Krzyżanowice pozostawało zarejestrowanych 375 bezrobotnych. Wśród bezrobotnych większą liczebnie grupą były kobiety, które stanowiły 240 ogółu bezrobotnych w gminie. Należy dodać, że poziom bezrobocia odnotowany w statystykach instytucji rynku pracy może być różny od rzeczywistej liczby informującej o osobach pozostających bez pracy.

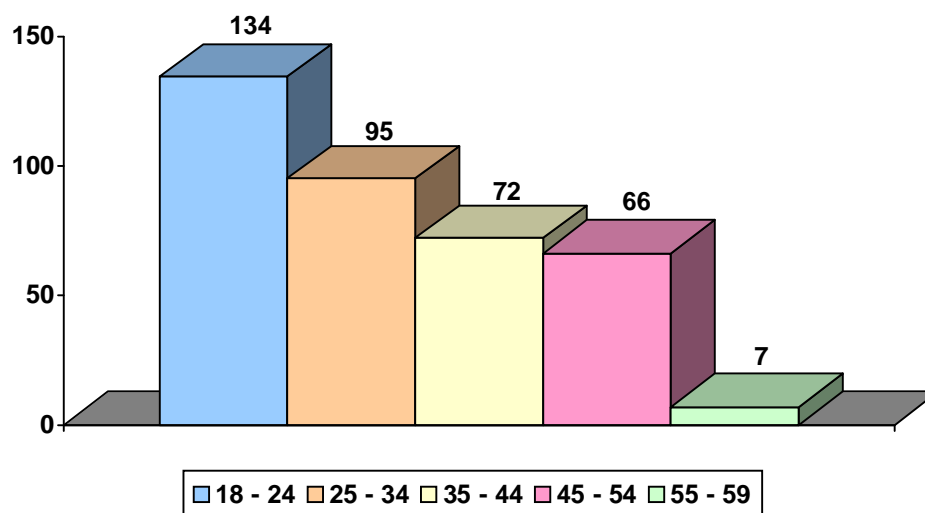
Bezrobotni i osoby aktywne zawodowo z końcem 2004 roku

Dane Urzędu Statystycznego w Katowicach.

Spośród 6.074 osób będących w wieku produkcyjnym z końcem 2004 roku, 375 osób pozostawało bez zatrudnienia.

Bezrobotni według wieku w 2004 roku

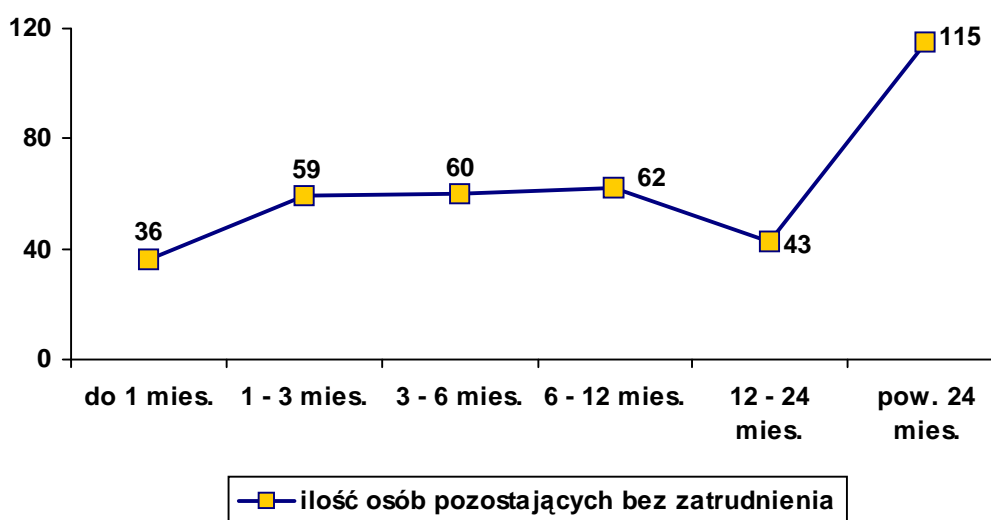

Dane Urzędu Statystycznego w Katowicach.

Najliczniejszą grupę pozostających bez pracy stanowią ludzie młodzi, w wieku od 18 do 24 lat. W rejestrach figuruje ich odpowiednio 134 ogółem. Kolejną grupą są osoby w wieku 25–34 lat – 95 osób.

W grupie wiekowej od 35 do 44 lat zarejestrowanych jest 72 bezrobotnych, natomiast w przedziale wiekowym od 45 do 54 lat zewidencjonowano 66 bezrobotnych. Najmniej liczną grupę stanowią osoby w przedziale wiekowym od 55 do 59 lat – 7. Nie zarejestrowano bezrobotnych wśród osób młodych z przedziału 15–17 lat. Dane te świadczą o trudnościach w znalezieniu pracy przez osoby młode i zarazem oddają pozytywny obraz osób starszych, które, jak można mniemać, albo są w dalszym ciągu czynne zawodowo, albo zostały już objęte świadczeniami przedemerytalnymi.

Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy w 2004 roku

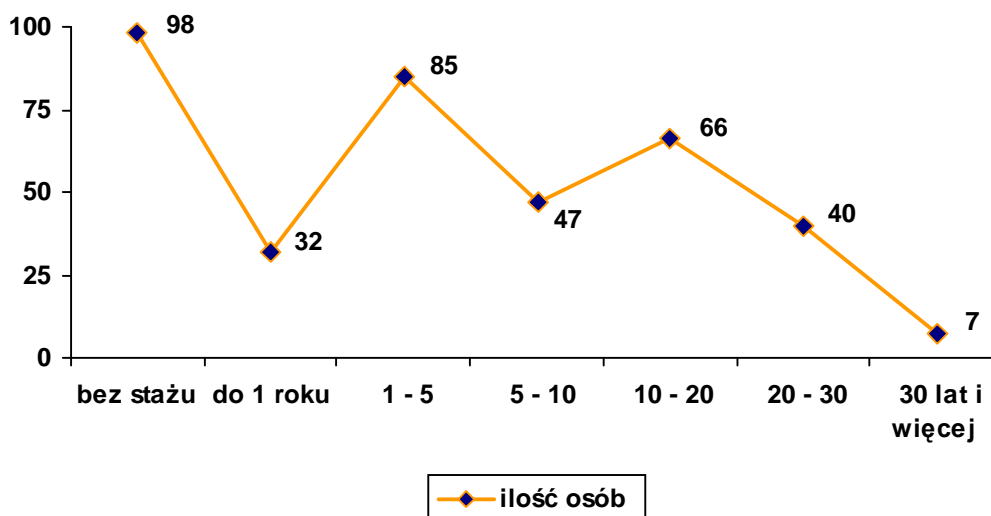
Dane Urzędu Statystycznego w Katowicach.

Z analizy danych wynika, iż najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowią osoby bezskutecznie poszukujące zatrudnienia od ponad 2 lat: – ogółem 115 osób.

Bezrobotni pozostający bez pracy krócej niż jeden miesiąc to 36 osób spośród wszystkich zarejestrowanych. Grupę pozostających bez zatrudnienia do 3 miesięcy stanowi 59 osób. Do 6 miesięcy nie posiada żadnego zatrudnienia ogółem 60 osób. Bezrobotni poszukujący pracy przez okres od 6 do 12 miesięcy to ogółem 62 osoby, a bezrobotni pozostający bez zatrudnienia przez okres 12–24 miesięcy stanowią łącznie 43 osoby.

Na podstawie danych statystycznych można stwierdzić, iż liczba osób bezrobotnych wzrasta proporcjonalnie do czasu pozostawania bez zatrudnienia. Jedyne odstępstwo stanowi grupa osób poszukujących pracy przez okres 12-24 miesiące.

Bezrobotni według stażu pracy w 2004 roku

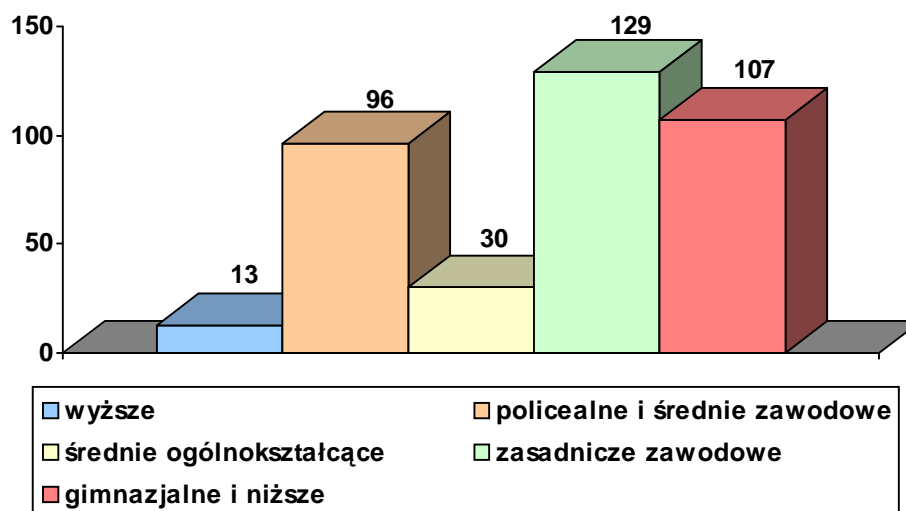
Dane Urzędu Statystycznego w Katowicach.

Najliczniej reprezentowaną grupę wśród bezrobotnych stanowią osoby nieposiadające żadnego stażu pracy, czyli absolwenci bądź osoby nigdy niepracujące. Ogółem to 98 osób. Kolejną grupę stanowią osoby ze stażem do 5 lat – 85 osób. Najmniej bezrobotnych zanotowano w grupie osób legitymujących się stażem 30-letnim i dłuższym – 7 osób. Dane te wskazują jednak najprawdopodobniej na to, iż osoby te w większości nabyły już uprawnienia emerytalne bądź też prawo do świadczeń przedemerytalnych.

W grupie bezrobotnych ze stażem pracy do jednego roku znalazły się 32 osoby, ze stażem od 5 do 10 lat – 47 osób, ze stażem od 10 do 20 lat – 66 osób, a ze stażem od 20 do 30 lat – 40 osób.

Analizując powyższe zestawienie należy zwrócić uwagę na mniejszą liczbę bezrobotnych wśród osób ze stażem do jednego roku oraz od 5 do 10 lat.

Bezrobotni według wykształcenia w 2004 roku

Dane Urzędu Statystycznego w Katowicach.

Poziom wykształcenia ma istotny wpływ na sytuację osoby na rynku pracy. Jak wskazuje wykres, najwyższe bezrobocie osiąga osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym. W tym przedziale aż 129 osób posiada status bezrobotnego. Kolejną liczną grupą bezrobotnych w liczbie 107 są osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym. Znaczną grupę stanowią również osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym – 96 osób.

Problem braku zatrudnienia w najmniejszym stopniu dotyczy osób z wykształceniem wyższym (13 osób) i średnim ogólnokształcącym (ogółem 30 osób). Dlatego istotne jest, by zwracać szczególną uwagę na kształcenie dzieci i młodzieży oraz dokształcanie dorosłych.

2.6. ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerwania picia alkoholu. Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstynencji);

- jako zagadnienie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzorów picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

Jedną z grup dysfunkcyjnych, która objęta jest pomocą, stanowią osoby uzależnione od alkoholu. Nadużywanie napojów alkoholowych stanowi dziś bezsprzecznie jeden z poważniejszych problemów w naszym społeczeństwie. Szerzące się zjawisko alkoholizmu dotyka wielu mieszkańców kraju i nie respektuje płci, wieku ani statusu intelektualnego. Jego rozmiary i niszczycielskie działanie dają się obserwować wśród klientów pomocy społecznej.

Gmina Krzyżanowice nie jest wolna od problemu alkoholizmu. Ze wszystkich beneficjentów Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzyżanowicach w 2004 roku, 40 osób z 12 rodzin ubiegających się o pomoc swą trudną sytuację życiową tłumaczyło problemem alkoholowym. Na tej podstawie można by stwierdzić, iż zjawisko alkoholizmu jest problemem marginalnym. Niemniej jednak nie można bagatelizować tych danych i oceniać skalę zjawiska tylko w tak wąskim ujęciu. Jeśli bowiem 40 osób stara się o pomoc, tłumacząc swoją trudną sytuację problemem alkoholowym, to należy wziąć pod uwagę przy tej okazji również hipotetycznie złą sytuację ich rodzin, a wtedy liczba osób uzależnionych od wsparcia z systemu pomocy ulegnie zwiększeniu.

Aby eliminować niekorzystny wpływ alkoholizmu na społeczność gminy, konieczne jest prowadzenie działań o charakterze profilaktycznym oraz różnych form promocji zdrowego stylu życia. Ważną rolę odgrywają w tym procesie uchwalane corocznie programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ramach przysługujących jej uprawnień działania.

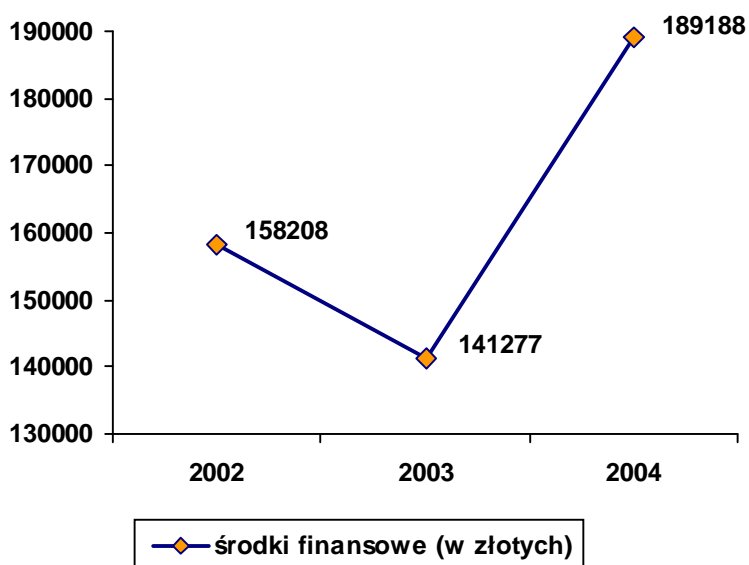
W ramach działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych funkcjonuje od 1998 r. Punkt Konsultacyjny dla Osób z Problemem Alkoholowym, mieszczący się w Ośrodku Zdrowia w Krzyżanowicach oraz od 2005 r. Punkt Konsultacyjny dla Osób z Problemem Alkoholowym mieszczący się w Ośrodku Zdrowia w Chałupkach.

W 2004 roku Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przyjęła 8 wniosków o ustalenie uzależnienia od alkoholu, w tym 6 wniosków z Posterunku Policji Krzyżanowice i 2 wnioski członków rodzin. W analizowanym okresie dla potrzeb komisji przeprowadzono również 15 wywiadów środowiskowych, skierowano 14 osób na badania, z czego przeprowadzono 8 badań i wydano 8 opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu. Ponadto 28 osób wezwano na rozmowy interwencyjno-

motywacyjne, z czego przeprowadzono 11 rozmów z osobami mającymi problemy z pićem alkoholu oraz 5 rozmów z członkami ich rodzin. Komisja skierowała również 3 wnioski do Sądu Rejonowego w Raciborzu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego. W efekcie działań GKRPA 4 osoby podjęły leczenie odwykowe w warunkach ambulatoryjnych, a 1 ukończyła pełny cykl leczenia odwykowego w warunkach stacjonarnych.

Środki finansowe służące rozwiązywaniu problemów uzależnień w latach 2002-2004

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzyżanowicach.

Wielkość środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie Krzyżanowice na przestrzeni lat 2002-2004 zmieniała się, osiągając najwyższy poziom w roku 2004. W 2002 r. wynosiła 158.208 zł, w 2003 r. wynosiła 141.277 zł, a w 2004 wyniosła 189.188 zł.

Istotną kwestią w problematyce uzależnień jest również stworzenie programu przeciwdziałania narkomanii. W gminie Krzyżanowice opracowano taki dokument pt. „Program przeciwdziałania narkomanii w Gminie Krzyżanowice na rok 2006”. Obejmuje on następujące kierunki działań:

1. Chronienie przed uzależnieniami m. in. poprzez natychmiastową reakcję współpracujących ze sobą służb, instytucji i mieszkańców na wszelkie przejawy nieprzestrzegania ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii i ścisłą kontrolę miejsc potencjalnej dystrybucji narkotyków np. bary, dyskoteki, szkoły, itp.

2. Przeszkolenie pedagogów szkolnych, nauczycieli, funkcjonariuszy i przedstawicieli służby zdrowia a także grupy rodziców w zakresie rozpoznawania narkotyków, postępowania z narkomanami, wykrywania wczesnych symptomów uzależnień oraz przekazywania w profesjonalny sposób właściwej wiedzy dzieciom i osobom dorosłym.
3. Prowadzenie cyklicznych badań ankietowych w celu dokładnego rozpoznania skali zjawiska i uaktualnienia danych związanych z narkomanią.
4. Udzielenie pomocy dzieciom i rodzicom dzieci zaczynających eksperymentować z substancjami narkotycznymi i uzależnionych od środków odurzających.
5. Wprowadzenie problematyki zapobiegania narkomanii do tematyki zajęć wychowawczych we wszystkich szkołach i placówkach oświatowych na terenie gminy.
6. Finansowanie programów profilaktycznych w placówkach oświatowych oraz szkoleń mających na celu zwiększenie kompetencji zawodowych osób zajmujących się działalnością edukacyjną i wychowawczą w sferze profilaktyki uzależnień.
7. Wspólnie z innymi podmiotami organizowanie i zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży.

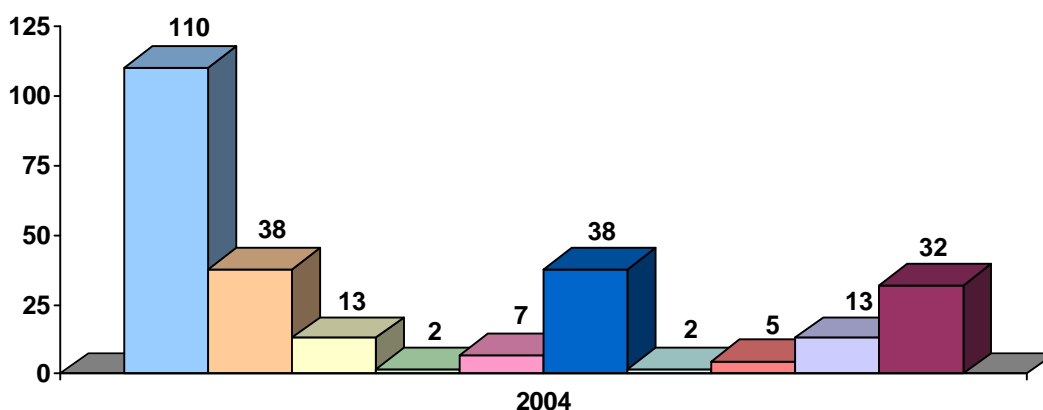
Pełna wersja powyższego dokumentu została zamieszczona w niniejszej strategii, w części 3, w podrozdziale „Programy”.

2.7. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwe piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność gminy Krzyżanowice.

Z analizy stanu zagrożenia przestępczością za okres 12 miesięcy 2004 roku wynika, iż na terenie gminy Krzyżanowice stwierdzono ogółem 260 zdarzeń o charakterze przestępczym.

Liczba przestępstw popełnionych na terenie gminy Krzyżanowice w 2004 roku

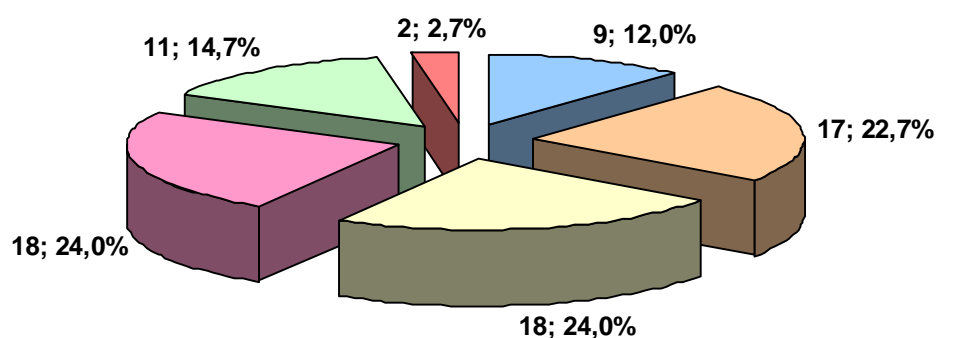
kradzież	kradzież z włamaniem
uszkodzenie mienia	przywłaszczenie mienia
uchylanie się od alimentów	nietrzeźwy kierujący
groźba karalna	fizyczne i psychiczne znęcanie się
przestępstwa p-ko dokumentom	inne

Dane Komisariatu Policji w Krzyżanowicach.

Analizując powyższe zestawienie należy stwierdzić, iż najczęściej popełnianym przestępstwem w roku 2004 była kradzież (110 przypadków). Na kolejnych miejscach znalazły się kradzieże z włamaniem oraz prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwym (po 38 przypadków).

W poszczególnych miejscowościach gminy liczba przestępstw na podstawie popełnionych czynów przedstawia się następująco: Chałupki – 144, Krzyżanowice – 70, Tworków – 26, Zabełków – 18, Roszków – 9, Rudyszwałd – 8, Bieńkowice – 7, Owsiszcze – 4 oraz Nowa Wioska i Bolesław – po 2.

Struktura wiekowa sprawców przestępstw popełnionych w 2003 roku

13-20 lat	21-30 lat	31-40 lat	41-50 lat	51-65 lat	powyżej 65 lat
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	----------------

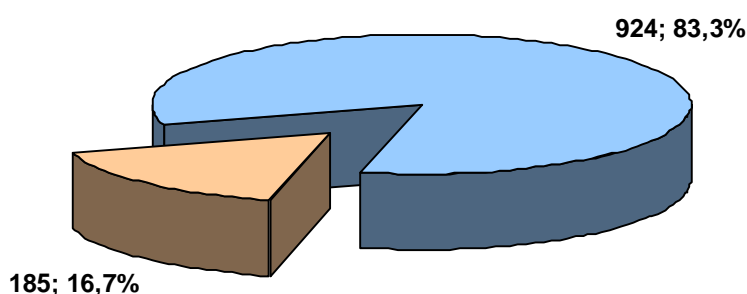
Źródło: dane Posterunku Policji w Krzyżanowicach

Dokonując analizy struktury wiekowej sprawców przestępstw popełnionych na terenie gminy Krzyżanowice w roku 2003, okazało się, że najliczniejsze grupy stanowią osoby w wieku 31-40, 41-50 (po 18 osób) oraz 21-30 lat (17 osób). Kolejne miejsca zajmują osoby w przedziałach wiekowych 51-60 i 13-20 lat (odpowiednio 11 i 9 osób). Najmniej liczną grupę stanowią osoby w wieku powyżej 65 lat – 2 osoby.

2.8. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

Osoby niepełnosprawne w 2002 roku

■ osoby niepełnosprawne prawnie ■ osoby niepełnosprawne biologiczne

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

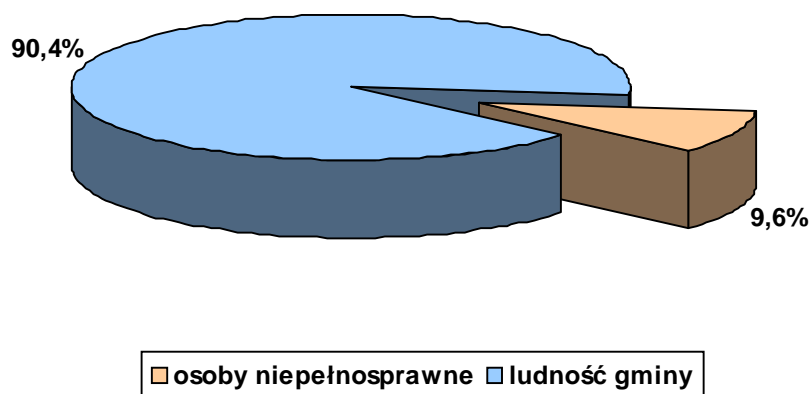
Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku, w gminie Krzyżanowice zamieszkiwało 1.109 osób niepełnosprawnych. Zdecydowana większość z nich, tj. 924 osoby, posiadała orzeczenie o niepełnosprawności.

Z powodu niepełnosprawności z pomocy społecznej w roku 2004 skorzystały 93 osoby z 21 rodzin. Niepełnosprawność jest więc czwartą co do wielkości, pod względem liczby beneficjentów, przyczyną udzielania wsparcia.

Do instytucji świadczących opiekę i pomoc osobom niepełnosprawnym na terenie gminy Krzyżanowice należą: Ośrodek Pomocy Społecznej, Stacja Opieki Caritas, Ośrodki Zdrowia, Dom Pomocy Społecznej oraz Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych.

W szkołach na terenie gminy istnieją klasy integracyjne.

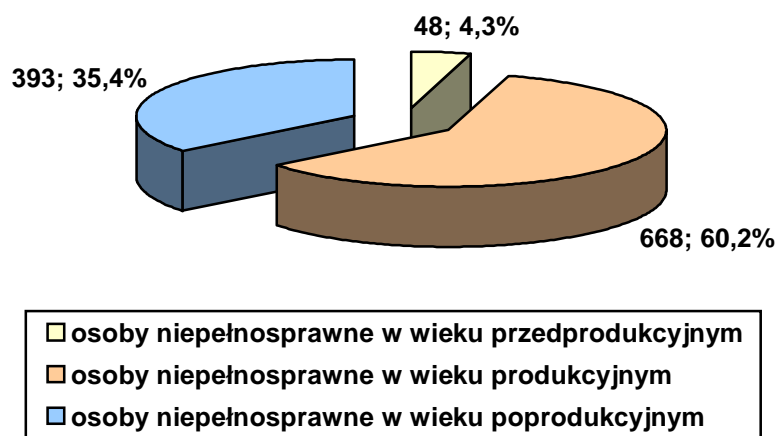
Osoby niepełnosprawne a ludność gminy w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W roku 2002 w gminie Krzyżanowice zamieszkiwało 1.109 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 9,6% ogółu mieszkańców gminy. Większą liczebnie grupę stanowiły kobiety (566 osób).

Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Spośród wszystkich osób niepełnosprawnych zamieszkujących gminę Krzyżanowice 2002 roku, największą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym (ogółem 668 osób). Liczną grupą są również osoby starsze, w wieku poprodukcyjnym (393 osoby). Najmniejszą grupę wśród osób niepełnosprawnych stanowią dzieci i młodzież (łącznie 48 osób).

2.9. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne gminy, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych OPS, radnych, mieszkańców gminy.

Z nadesłanych odpowiedzi wyłonił się obraz najistotniejszych kwestii dotyczących lokalną społeczność.

Słabe strony gminy

Według respondentów, największą słabością Krzyżanowic jest bezrobocie, brak perspektyw dla młodych ludzi. Poważnym problemem jest też alkoholizm, brak bezpieczeństwa, szerząca się w miejscach publicznych agresja i przemoc, coraz częstsze akty wandalizmu (niszczenie obiektów gminnych).

Najważniejsze problemy społeczne w gminie

Za najważniejsze problemy w gminie uznano bezrobocie oraz alkoholizm. Oba problemy, silnie ze sobą skorelowane, według respondentów z coraz większą intensywnością dotyczą mieszkańców gminy i w niedalekiej przyszłości mogą być jeszcze bardziej odczuwalne.

Należy zauważyć, iż według oficjalnych statystyk problem alkoholizmu w gminie Krzyżanowice jest marginalny, jednak według mieszkańców jest widocznym i narastającym, negatywnym zjawiskiem społecznym.

Poważnymi problemami, wskazanymi przez respondentów, są również: kwestie pomocy dzieciom i rodzinom z powodu pauperyzacji społeczeństwa, poprawy bezpieczeństwa (ograniczenie chuligaństwa, wandalizmu, kradzieży, zniszczeń infrastruktury gminnej), patologie w rodzinie, brak mieszkań, starzenie się społeczeństwa.

Szczególnie narażone grupy społeczne

Za szczególnie narażone uznano dzieci i młodzież. Kolejną grupę dotkniętą lokalnymi problemami społecznymi stanowią osoby starsze i samotne. Do osób narażonych, zaliczono również ludzi bezrobotnych (w tym osoby młode poszukujące pracy). Grupę mieszkańców, która odczuwa skutki problemów społecznych, stanowią także rodziny wielodzietne i dysfunkcyjne (m.in. z problemem alkoholowym), osoby niepełnosprawne oraz ludzie ubodzy.

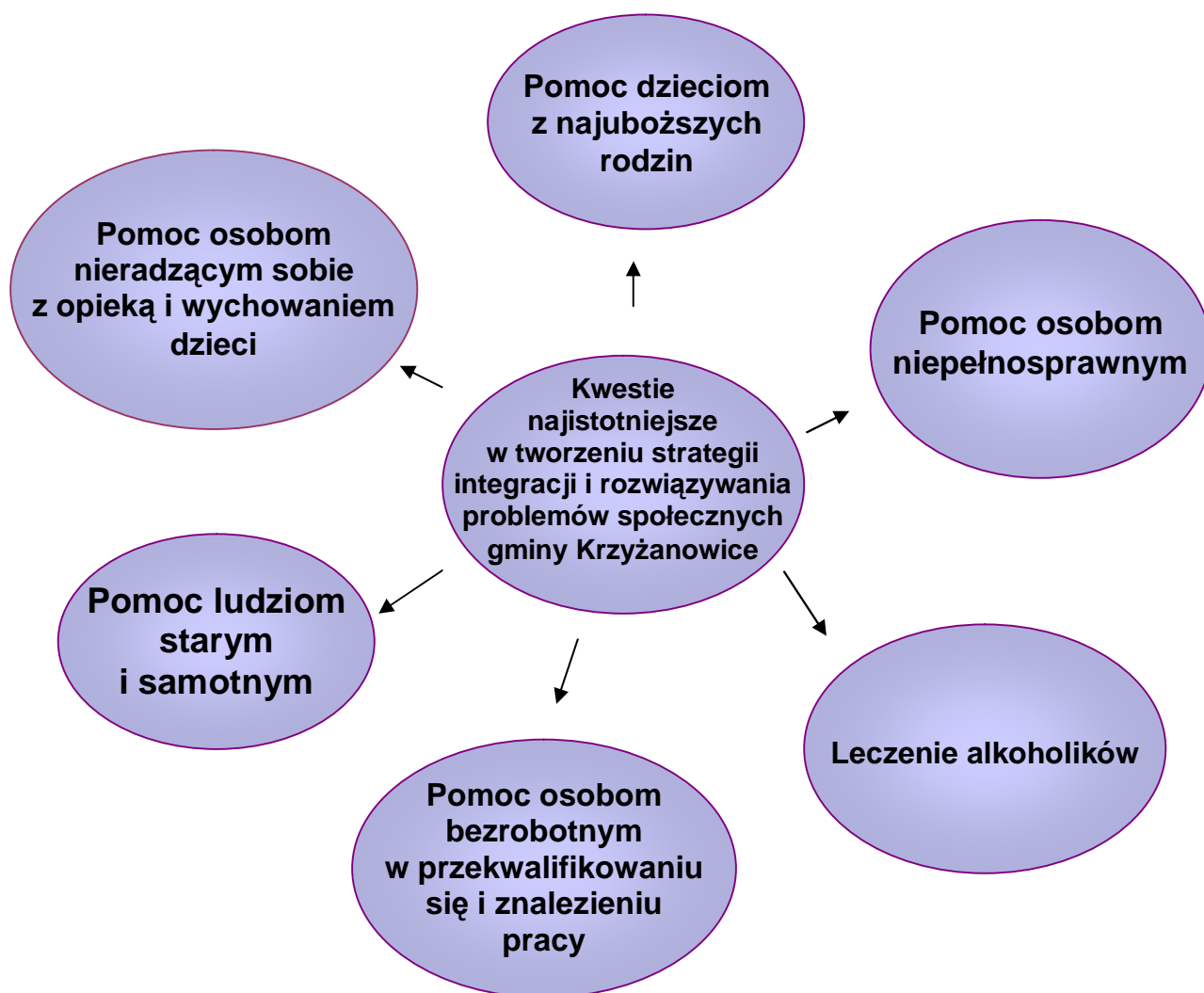
W kwestii związanej z wyborem miejsc, które wymagają interwencji, uznano, iż pomoc społeczna powinna być kierowana do poszczególnych grup społecznych gminy Krzyżanowice, ze zwróceniem szczególnej uwagi na mieszkańców byłych budynków PGR-u, budynków socjalnych, m.in. w Rudyszwałdzie oraz mieszkań kolejowych.

Kwestie uznane za najistotniejsze w tworzeniu strategii

Ankietowani wskazali również problemy, na których powinna skupić się lokalna strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy Krzyżanowice. Wybierali pięć najistotniejszych kwestii z zamkniętego katalogu. Przedstawiamy kwestie, które uzyskały największą liczbę wskazań.

Lp.	Kwestie społeczne	Ilość wskazań
1.	Pomoc ludziom starym, samotnym	11
2.	Pomoc osobom niepełnosprawnym	9
3.	Pomoc dzieciom z najuboższych rodzin	7
4.	Pomoc osobom bezrobotnym w przekwalifikowaniu się i znalezieniu pracy	7
5.	Pomoc osobom nieradzącym sobie z opieką i wychowaniem dzieci, zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych	7
6.	Leczenie alkoholików	4

Z powyższego zestawienia wynika rozkład wskazań istniejących kwestii społecznych, które winny stać się przedmiotem szczególnej troski samorządu lokalnego. Kwestie te szeregujemy następująco:

Badania własne Centrum AV.

Ponadto do kwestii ważnych zaliczono sprzęt i pieniądze dla szpitali na przeprowadzenie kosztownych operacji, pomoc samotnym kobietom w ciąży i matkom, które są w trudnej sytuacji życiowej, dzieciom z domów dziecka, chorym i upośledzonym oraz ludziom dotkniętym skutkami powodzi lub innymi klęskami żywiołowymi. Należy dodać, iż w prezentowanym zestawieniu pominięto kategorie, na które nie było wskazań, tj. pomoc ofiarom wojen, uchodźcom, narkomanom, byłym więźniom, bezdomnym, chorym na AIDS oraz Polakom powracającym do ojczyzny.

2.10. ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

Kwesta osób uzależnionych

Mocne strony

- instytucje zajmujące się uzależnieniami wymieniają się doświadczeniami,
- dobre przygotowanie kadry do pracy z osobami uzależnionymi,
- dobrze przygotowana baza lokalowa,
- istnieje dobry przepływ informacji pomiędzy organizacjami działającymi w obszarze uzależnień,
- społeczności lokalne włączają się w działania pomocowe,
- istnieje dobra współpraca z kościołem.

Słabe strony

- na terenie gminy nie funkcjonują organizacje pozarządowe zajmujące się osobami uzależnionymi,
- nie istnieje baza leczenia odwykowego,
- brak miejsc pobytu dla ofiar przemocy,
- stan zatrudnienia w leczeniu jest niewystarczający.

Szanse

- traktowanie uzależnienia jako problemu społecznego,
- współpraca fachowców różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom,
- należyte wykorzystanie systemu informacji.

Zagrożenia

- brak wystarczających możliwości by sprostać potrzebom w zakresie uzyskiwania pomocy w dziedzinie uzależnień,
- nie istnieje system wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy,
- działania podejmowane na rzecz osób uzależnionych nie są skuteczne i efektywne,
- w społeczeństwie zachodzą zjawiska zmęczenia, bezsilności i bezradności.

Rozwój kadr i służ pomocowych

Mocne strony

- pomoc PCPR na szczeblu samorządu powiatowego w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych,
- wyspecjalizowana kadra pracowników pomocy społecznej,
- prowadzenie działań socjalnych z rodziną.

Słabe strony

- brak wyspecjalizowanych pracowników kompleksowo zajmujących się rodzinami z różnymi problemami,
- trudny dostęp do placówek oświatowych zajmujących się kształceniem w zakresie usług opiekuńczych,
- nie istnieją na terenie gminy placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- zbyt duże obciążenie ilością zadań pracowników socjalnych.

Szanse

- stałe doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej,

- istnienie współpracy z jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty.

Zagrożenia

- nieodpowiednie do potrzeb rynku przygotowanie zawodowe absolwentów w zakresie służb pomocy społecznej,
- niewystarczająca ilość wykwalifikowanej kadry w stosunku do potrzeb.

Kwestie dzieci, młodzieży i rodziny

Mocne strony

- aktywne działania pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom,
- współpraca instytucji zajmujących się problematyką dzieci i młodzieży,
- współpraca i komunikacja instytucji pozarządowych z rządowymi,
- prowadzenie działalności w kierunku rozwoju zastępczej opieki rodzinnej nad dziećmi,
- wzmożona aktywność w poszukiwaniu środków pozabudżetowych,
- istnieją warunki do prowadzenia skutecznej pracy socjalnej,
- rozwinięty system dostępu dzieci i młodzieży do różnorodnych form spędzania wolnego czasu,
- propagowanie idei wolontariatu na rzecz dzieci i młodzieży.

Słabe strony

- zatrudnienie kadry merytorycznej w systemie pomocy społecznej jest nie adekwatne do potrzeb,
- niedostateczna ilość środków finansowych,
- brak nowych organizacji pozarządowych na terenie gminy,
- niewystarczająca liczba specjalistów zatrudnionych do pracy z rodziną,
- gmina nie prowadzi analiz jakościowych w zakresie potrzeb dzieci i młodzieży,
- brak placówek resocjalizacyjnych,
- niewystarczająca liczba placówek dla nieletnich i samotnych matek z dziećmi,
- brak działań samorządu zapobiegających dysfunkcjom rodziny,
- samorząd nie wspiera organizacji pozarządowych i grup nieformalnych pracujących na rzecz dzieci, młodzieży i rodzin,
- brak ośrodka wsparcia dla rodzin w kryzysie.

Szanse

- członkostwo Polski w Unii Europejskiej szansą na poprawę polityki społecznej wobec dzieci, młodzieży i rodziny,
- wysoki poziom współpracy pomiędzy szkołą a rodziną,
- prowadzenie szkolnych programów profilaktycznych,
- wystarczająca opieka medyczna szkół,
- wysoki poziom kultury prawnej społeczeństwa,
- wzrost znaczenia organizacji pozarządowych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- decentralizacja władzy sprzyja pomocy społecznej dzieciom i młodzieży,
- szkolenia i doskonalenia zawodowe kadry w dziedzinie pracy z dziećmi, młodzieżą i rodziną,
- nie występuje zjawisko marginalizacji i alienacji grup i osób,
- nie dochodzi do rozpadu więzi społecznych i zaniku kontroli społecznej,
- nie istnieje zjawisko wyuczonej bezradności i uzależnienia od pomocy społecznej,
- oferty różnych spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży.

Zagrożenia

- niewystarczające środki publiczne,
- występują zagrożenia funkcjonowania rodziny w postaci: uzależnień, rozpadu więzi rodzinnych, bezrobocia, przemocy w rodzinie, ubóstwa.

Kwestia osób bezrobotnych

Mocne strony

- nie występuje zjawisko dziedziczenia bezrobocia, osoby bezrobotne długotrwale podnoszą swoje kwalifikacje,
- dobre przygotowanie pracowników ośrodków pomocy społecznej do pracy z osobami bezrobotnymi,
- wzrastanie znaczenia wykształcenia jako wartości,
- istnieją lokalne przedsięwzięcia warte upowszechnienia.

Słabe strony

- wysoka skala i natężenie bezrobocia,
- występowanie problemu długotrwałego bezrobocia wśród kobiet, mężczyzn i na obszarach wiejskich,
- niski poziom wykształcenia bezrobotnych długotrwale,

- niska aktywność część bezrobotnych w poszukiwaniu pracy,
- brak organizacji pozarządowych pomagających osobom bezrobotnym.

Szanse

- nie rozwija się zjawisko wykluczenia społecznego w niektórych grupach społecznych lub/i w układzie geograficznym,
- istnienie lokalnych i regionalnych działań skierowanych do długotrwale bezrobotnych,
- współpraca władz lokalnych i regionalnych z partnerami społecznymi w ramach rozwiązywania problemów osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych,
- nie wzrasta zjawisko dziedziczenia bezrobocia.

Zagrożenia

- programy dla bezrobotnych długotrwale nie są powiązane z programami rozwoju zasobów ludzkich, przekwalifikowaniem i reorganizacją,
- istnienie zjawiska wzrastania bezrobocia, w tym także długotrwałego,
- nie wzrasta dostępność kształcenia ustawicznego na obszarach wiejskich,
- istnienie w zbiorowościach dotkniętych długotrwałym bezrobociem zjawiska osłabienia instytucji rodzinnych,
- istnienie zjawiska nielegalnego zatrudnienia,
- nie wzrasta mobilność geograficzna.

Kwesta ludzi starszych

Mocne strony

- nie istnienie zjawiska marginalizacji problemów osób starszych oraz marginalizacji izolacji placówek pomocy społecznej,
- istnienie usług dla ludzi starszych o określonych standardach,
- profesjonalnie przygotowana kadra,
- prawidłowy obieg informacji o formach pomocy społecznej,
- dobra dostępność do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- zachodzi zjawisko przedłużającego się przeciętnego dalszego trwania życia,
- poprawa sfery technicznej ułatwiającej codzienne życie osób starszych,
- osoby starsze mogą realizować się w organizacjach samopomocowych,
- korzystanie z pomocy wolontariuszy w dziedzinie pomocy osobom starszym.

Słabe strony

- gmina nie dysponuje małymi formami pomocy społecznej dla osób starszych (domy dziennego pobytu, rodzinne domy pomocy społecznej),
- nie zmniejsza się liczba osób oczekujących na miejsce w DPS,
- wzrasta liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej,
- zmiana modelu rodziny wielopokoleniowej na jedno-, dwupokoleniowe,
- brak wykorzystania w pracy opracowań społecznych,
- niewystarczająca liczba osób zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej a zajmujących się problematyką osób starszych,
- niski poziom życia osób starszych.

Szanse

- szkolenia kadry realizującej pomoc osobom starszym,
- system prawny regulujący funkcjonowanie nowych form pomocy społecznej osób starszych jest szansą w poprawie warunków ich życia,
- dostosowywanie standardów usług do wymogów Unii Europejskiej,
- wysoki poziom świadomości społecznej dotyczącej osób starszych,
- dostosowanie infrastruktury dla osób starszych,
- prowadzenie promocji zdrowia osób starszych,
- koordynacja działań podmiotów na rzecz osób starszych,
- nie zachodzi zjawisko wzrastania wśród osób starszych patologii społecznej,
- uwrażliwianie systemu oświaty na problem osób starszych,

Zagrożenia

- założenia świadczeń służby zdrowia są niekorzystne dla pomocy społecznej osobom starszym,
- migracja ludzi młodych na inne tereny,
- nieprawidłowa polityka mieszkaniowa,
- Występowanie niekorzystnych zjawisk demograficznych,
- brak możliwości poprawy warunków osób starszych dzięki nowemu systemowi emerytalno-rentowemu,
- wzrost liczby osób samotnych,
- nieprowadzenie rozpoznania potrzeb wśród osób starszych,
- zmiana modelu funkcjonowania rodziny,
- postęp medyczny nie wpływa na poprawę sytuacji zdrowotnej osób starszych,

- wzrost gospodarczy kraju nie wpływa pozytywnie na pomoc społeczną osobom starszym.

Kwestia osób niepełnosprawnych

Mocne strony

- rozpowszechnianie w środowisku pozytywnych wzorców postaw charytatywnych i filantropijnych,
- współpraca pomiędzy instytucjami rządowymi i pozarządowymi,
- przepływ informacji pomiędzy instytucjami samorządowymi a organizacjami III sektora,
- zaangażowanie osób niepełnosprawnych w działalność samopomocy,
- szeroka oferta opieki nad osobami niepełnosprawnymi,
- rozpoznawanie przez środowisko lokalne potrzeb osób niepełnosprawnych.

Słabe strony

- brak aktywności w działaniu organizacji pozarządowych
- oferta pomocy osobom niepełnosprawnym jest nierównomierna i niewystarczająca,
- niedostateczna baza rehabilitacyjna,
- niepełne rozpoznanie liczby osób niepełnosprawnych.

Szanse

- współpraca sektora publicznego z sektorem pozarządowym w dziedzinie pomocy osobom niepełnosprawnym,
- stabilna liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- likwidowanie istniejących barier architektonicznych.
- wzrost w środowisku lokalnym społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych,
- edukowanie o rozumieniu potrzeb osób niepełnosprawnych,
- rozpowszechnianie w mediach problematyki niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw.

Zagrożenia

- nierównomierne korzystanie ze środków pozabudżetowych i pomocowych,
- niesprzyjająca pomocy osobom niepełnosprawnym sytuacja ekonomiczno-gospodarcza kraju,
- wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej oraz usługi opiekuńcze.

Mocne strony

- dostatecznie rozwinięta baza zabezpieczająca potrzeby społeczne
- istnienie terenów rekreacyjnych i wypoczynkowych,
- dobry dostęp do opieki medycznej,
- dobra sytuacja mieszkaniowa,
- dobrze rozwinięta infrastruktura komunalna (sieć gazowa, wodociągi),
- właściwa gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi.
- dobrze rozwinięta sieć telekomunikacyjna i komunikacyjną.

Słabe strony

- niedostateczne dofinansowanie oświaty i nauki,
- ograniczony dostęp do szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej,
- niewystarczająca ilość oraz brak nowych mieszkań komunalnych i socjalnych,
- na terenie gminy nie istnieje potencjał przedsiębiorstw budowlanych,

Szanse

- wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców,
- rozwój przemysłu wysokich technologii,
- racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych,
- nie istnieje problem rabunkowej gospodarki zasobami naturalnymi,
- wykorzystywanie środków pomocowych na ochronę środowiska; stosowanie kompleksowych rozwiązań technicznych i prawnych w zakresie ochrony i wykorzystywania środowiska naturalnego,
- zagospodarowywanie akwenów wodnych dla celów turystycznych,
- nie rozwija się przemysł i transport uciążliwy dla środowiska naturalnego i zanieczyszczający środowisko,
- rozwój agroturystyki,
- korzystne dla komunikacji położenie regionu; dobre powiązania sieci dróg lokalnych z krajowymi.

Zagrożenia

- nie zwiększa się dostępność do szkół,
- nie rozwija się przemysł wysokich technologii,
- niewłaściwe wykorzystywanie baz surowcowych i nowych źródeł energii,

- istnienie zagrożenia powodziowego,
- nie postępują przekształcenia gospodarcze,
- wzrost patologii spowodowanej brakiem pracy i środków do życia, pogłębiający się upadek „kultury pracy” oraz wzrost apatii i zniechęcenia wśród społeczeństwa gminy.

2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

2.11.1 INSTYTUCJE OFERUJĄCE POMOC I WSPARCIE

Instytucje oferujące pomoc i wsparcie prezentujemy w formie kart informacyjnych, które najtrafniej oddają możliwości udzielania wsparcia i pomocy mieszkańcom gminy. Karty zasobów zostały opracowane w ramach prac nad strategią i wskazują także pojawiające się w jednostkach potrzeby i możliwości rozwoju.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Krzyżanowicach

Ul. Zamkowa 50, 47 – 451 Tworków.

1. Podmiot prowadzący:

Urząd Gminy w Krzyżanowicach, ul. Główna 5, 47 – 450 Krzyżanowice.

2. Co oferuje (zakres usług):

Ośrodek realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych, m.in. koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w gminie.

Jednostka zatrudnia 5 pracowników socjalnych.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie klientów):

Oferta jednostki skierowana jest do mieszkańców gminy, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej.

4. Udział w szkoleniach kadry zatrudnionej w Ośrodku Pomocy Społecznej:

Kadra zatrudniona w OPS uczestniczy w licznych formach doształcania i podnoszenia swoich kwalifikacji, wśród których należy wymienić następujące szkolenia: „Program Unijnej Żywności PAED”, „Zmiany w ustawie o pomocy społecznej” oraz „ZETO - obsługa programu FAMILIA”.

Stacja Opieki „Caritas” Diecezji Opolskiej

Ul. Zamkowa 50, 47 – 451 Tworków.

1. Podmiot prowadzący:

Caritas Diecezji Opolskiej i Urząd Gminy w Krzyżanowicach.

2. Co oferuje (zakres usług):

Do głównych zadań realizowanych przez Stację należą:

- Opieka pielęgniarska nad osobami chorymi, samotnymi, niepełnosprawnymi i starszymi w miejscu ich przebywania.
- opieka pielęgniarska i socjalna nad pacjentem i jego rodziną,
- opieka paliatywna nad pacjentami w terminalnym okresie choroby,
- pomoc duchowa oraz religijna dla osób chorych,
- wypożyczanie sprzętu rehabilitacyjnego i środków pielęgnacyjnych,
- szkolenia z zakresu promocji zdrowia, opieki nad pacjentem obłożnie chorym w domu,
- rehabilitacja osób niepełnosprawnych.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów):

Podstawowym zadaniem Caritas jest opieka nad chorym w domu. W znacznym stopniu odciąża to szpitale i domy pomocy społecznej. Taka forma opieki pomaga pacjentom przebywać w swoim środowisku, wśród swoich bliskich, uczestniczyć w życiu rodzinnym. Pomoc pielęgniarek nie ogranicza się jednak tylko do wizyt w domu pacjentów. W stacji Caritas znajdują się trzy gabinety rehabilitacyjne wyposażone w specjalistyczny sprzęt m.in. do masażu, do nagrzewania bolących miejsc, do pobudzania mięśni i krążenia. W stacji można również wypożyczyć sprzęt medyczny

i rehabilitacyjny: łóżka szpitalne, materace przeciwodrażynowe, chodziki, kule, wózki inwalidzkie, krzesła toaletowe.

Ilość pacjentów w 2004 r. – 1001 osób.

4. Propozycje w zakresie rozwoju placówki (potrzeby):

Utworzenie jeszcze jednego etatu rehabilitanta, zapewnienie samochodu.

Podjęcie działań w kierunku zbudowania windy dla osób niepełnosprawnych przy wejściu do budynku Caritasu.

Dom Pomocy Społecznej „Różany Pałac”

Ul. Kolejowa 4, 47 – 450 Krzyżanowice.

1. Podmiot prowadzący:

Zgromadzenie ss. Franciszkanek MNP, Starostwo Powiatowe

2. Co oferuje (zakres usług):

Jednostka oferuje całodobową opiekę, pomoc w zaspokajaniu wszelkich potrzeb zdrowotnych, edukacyjnych, religijnych, kulturalnych i społecznych.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów):

Oferta jednostki skierowana jest do dzieci i młodzieży intelektualnie niepełnosprawnej. DPS dysponuje 60 miejscami całodobowymi.

4. Propozycje w zakresie rozwoju placówki (potrzeby):

Samochód przystosowany do przewozu osób niepełnosprawnych, samochód przystosowany do przewozu żywności, sprzęt do muzykoterapii, sprzęt komputerowy na potrzeby zespołu pielęgniarsko-rehabilitacyjnego, pagery dla personelu, wyposażenie do obiektu filialnego, urządzenia kuchenne zgodne z wymogami HACCP.

2.11.2. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

W gminie Krzyżanowice funkcjonuje 10 Kół Gospodyń Wiejskich, 9 grup charytatywnych Caritasu, istnieje 9 parafii Kościoła rzymskokatolickiego. Pomędzy sektorem publicznym a pozarządowym istnieje dobry przepływ informacji dotyczący podopiecznych korzystających z pomocy. Samorząd gminy dysponuje uregulowaniami określonymi przez odpowiednie akty prawa miejscowego dotyczące współpracy

z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego. Skutkuje to podejmowaniem współpracy z tymi organizacjami w zakresie wsparcia rzeczowego, lokalowego oraz organizowania dożywiania (program PAED).

Każda społeczność, w której istnieją silne więzi społeczne, winna organizować współpracę między samorządem a organizacjami pozarządowymi, aby współdziałać w kierunku uzupełnienia i usprawnienia instytucjonalnego forum pomocy. Poniżej prezentowane są organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Krzyżanowice.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE DZIAŁAJĄCE NA TERENIE GMINY KRZYŻANOWICE

Parafialny Zespół „Caritas” działający przy parafii w każdej miejscowości.

1. Charakterystyka działania:

Organizowanie spotkań, pomoc w usługach, pomoc materialna.

2. Kategorie klienta:

Rodziny wielodzietne, osoby starsze, niepełnosprawne chore.

Ilość osób objętych opieką w 2004 r.: 500.

Koło Gospodyń Wiejskich funkcjonujące w każdej miejscowości.

1. Charakterystyka działania:

Organizowanie spotkań, pomoc w usługach, pomoc materialna, wydawanie żywności z unijnego programu PAED.

2. Kategorie klienta:

Rodziny wielodzietne, osoby starsze, niepełnosprawne chore.

Ilość osób objętych opieką w 2004 r.: 400.

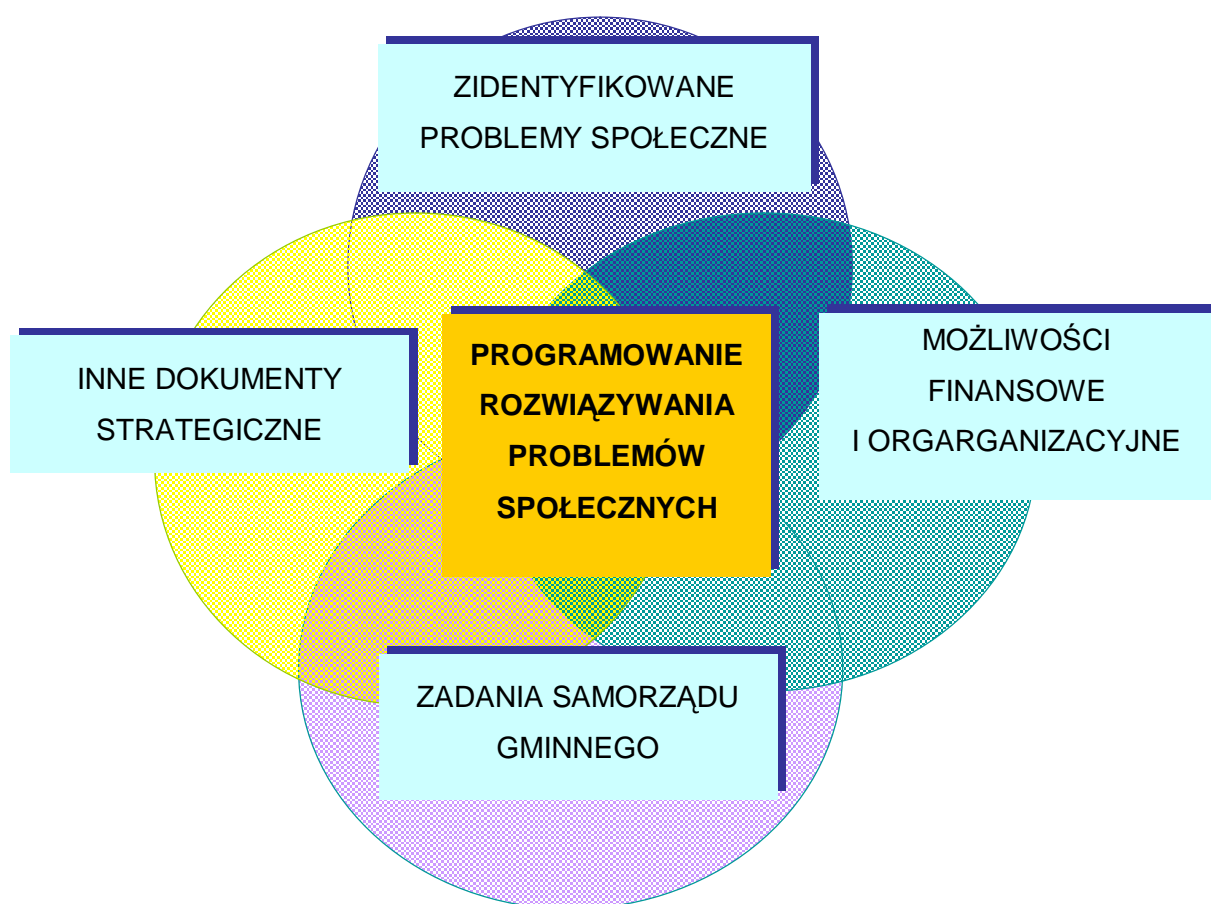
2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

Dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie gminy zespół korzystał z szeregu możliwości, jakie stwarza funkcjonowanie jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, którymi dysponują Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja, Urząd Statystyczny i inne, korzystano obficie z bardzo wskazanych przy sporządzaniu analiz diagnostycznych źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem działań samorządu lokalnego, a jest treścią części programowej niniejszego dokumentu. Zespół przygotowujący dokument uznał, że problemami, dla których należy zaprogramować działania, są:

- ✓ Rodzina powinna zapewniać swoim członkom oparcie i pomoc. Może to uczynić tylko silna rodzina, w związku, z czym wszelkie problemy opiekuńczo-wychowawcze osłabiające ją należy wcześniej rozpoznać. Polepszeniu powinna ulec sytuacja dziecka.
- ✓ Istnienie wysokiego poziomu bezrobocia na terenie gminy skutecznie uniemożliwia realizację celów osobistych i zawodowych znacznej grupie mieszkańców, pogłębiając obszary ubóstwa.
- ✓ Zwiększająca się ilość mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, a w szczególności samotnych wymaga zapewnienia im właściwej opieki. Wraz z wiekiem nasilają się problemy zdrowotne oraz zwiększa się liczba osób niepełnosprawnych.
- ✓ Uzależnienie jest jednym z problemów społecznych występujących na terenie gminy. Stanowi przyczynę szeregu negatywnych zjawisk (m.in. przemocy domowej) skutecznie ograniczających wydolność rodzin oraz zagraża młodemu pokoleniu.
- ✓ Właściwa ocena możliwości lokalnego systemu pomocy społecznej i jego rozwój zgodnie ze zmieniającymi się potrzebami społecznymi oraz szerszym i skoordynowanym udziałem organizacji pozarządowych może przyczynić się do skuteczniejszego wspierania mieszkańców.

ZWIĄZEK ZIDENTYFIKOWANYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH Z PROGRAMOWANIEM DZIAŁAŃ

Powyższy wykres przedstawia związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego. Oczywiście wpływ poszczególnych czynników jest złożony i niejednorodny. Największe znaczenie przy projektowaniu działań mają możliwości

kompetencyjne samorządu lokalnego oraz warunki finansowe; nieco mniejszy, choć także istotny wpływ mają dokumenty strategiczne omówione w części wstępnej.

3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

W tej części strategii zawarte są programy szczegółowe polityki i pomocy społecznej, przeznaczone do realizacji na terenie gminy. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań.

3.1. MISJA

**ZAPEWNIENIE MIESZKAŃCOM GMINY
KRZYŻANOWICE WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH
OSOBISTEMU ROZWOJOWI, PRZECIWDZIAŁANIE
ZJAWISKOM ZAGRAŻAJĄCYM DZIECIOM
I MŁODZIEŻY ORAZ OGRANICZANIE
MARGINALIZACJI I WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO
POPRZEZ STWORZENIE SPRAWNEGO SYSTEMU
UMOŻLIWIAJĄCEGO OSOBOM I RODZINOM
PRZEWYCIĘŻANIE TRUDNYCH SYTUACJI
ŻYCIOWYCH**

3.2. CELE STRATEGICZNE

Cel strategiczny 1

**Sprawny system zapobiegania kryzysom rodziny i wspierania rodzin w kryzysie,
ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży**

Cele szczegółowe:

1. Pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji; oraz wspieranie i usprawnianie systemu wsparcia dla rodziny: psychologicznego, prawnego, socjalnego.
2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.
3. Współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się opieką i pomocą rodzinie.

Kierunki działań do celu szczegółowego 1:

1. Rozwój specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego dla rodzin naturalnych, zastępczych, a także terapii rodzinnej.
2. Wspieranie materialne rodzin z systemu pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych.
3. Zintensyfikowanie i rozwój form pracy socjalnej za szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo.
4. Podejmowanie inicjatyw i nowatorskich rozwiązań na rzecz ochrony macierzyństwa i dziecka w rodzinie.

Kierunki działań do celu szczegółowego 2:

1. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży z rodzin ubogich:
  - organizacja i finansowanie dożywiania w trakcie nauki w szkole,
  - zapewnienie odzieży, wyposażenia w artykuły szkolne,
  - organizacja i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego,

- organizowanie akcji charytatywnych dla pozyskiwania środków na pomoc dzieciom.
2. Szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów do pracy z rodziną i dziećmi oraz w zakresie zaspokojenia potrzeb dzieci w placówkach.
  3. Tworzenie warunków do realizacji programów socjoterapeutycznych.
  4. Tworzenie interdyscyplinarnych zespołów specjalistów do spraw interwencji w sytuacjach zagrażających dzieciom i młodzieży.
  5. Rozwój nowych form działań osłonowo-aktywizujących na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
  6. Tworzenie i wdrażanie programów w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.
  7. Podjęcie działań w kierunku organizacji alternatywnych form spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież na terenach wiejskich.
  8. Podjęcie działań zmierzających w kierunku utworzenia na terenie gminy placów zabaw.

Kierunki działań do celu szczegółowego 3:

1. Wykorzystanie potencjału partnerów społecznych w realizacji pomocy dziecku i rodzinie.
2. Zintegrowanie działań na rzecz dziecka i rodziny ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, zakładami opieki zdrowotnej, kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi.
3. Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną – wspieranie wypoczynku rodzinnego, organizowanie imprez integracyjnych i kulturalnych, festynów, spartakiad we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
4. Upowszechnianie informacji o podmiotach świadczących pomoc dziecku i rodzinie.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, Jednostki Organizacyjne Samorządu Gminnego, Szkoły, Ośrodek Pomocy Społecznej.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego, stowarzyszenia.

Cel strategiczny 2

Zwiększenie szans na podjęcie pracy zawodowej i przeciwdziałanie negatywnym skutkom społecznym wynikającym z bezrobocia w rodzinie

Cele szczegółowe:

1. Przygotowanie i wspieranie bezrobotnego w trakcie poszukiwania pracy.
2. Pomoc rodzinom i osobom pozostającym bez środków dożycia i schronienia.

Kierunki działań do celów szczegółowych 1-2:

1. Praca socjalna. Zwiększenie szans na podjęcie zatrudnienia dokonuje się przez odpowiednie przygotowanie klienta do poszukiwania pracy, pomoc w znalezieniu ofert pracy, pośredniczenie w kontaktach z pracodawcami, kontakt z doradcą zawodowym, motywowanie do podjęcia nauki, uczestnictwa w kursach, monitorowanie i wspomaganie osoby bezrobotnej w działaniach służących rozwiązaniu problemu bezrobocia.
2. Wsparcie materialne dla rodzin i osób dotkniętych ubóstwem i biedą, zapewnienie im schronienia w sytuacjach kryzysowych.
3. Współpraca z organizacjami z terenu powiatu i województwa w zakresie budowy programów kierowanych do bezrobotnych kobiet.
4. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie organizowania szkoleń, staży, robót publicznych.
5. Organizacja punktu informacyjnego wspierającego bezrobotnych w poszukiwaniu pracy.
6. Podjęcie działań w kierunku tworzenia nowych miejsc pracy.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, Jednostki Organizacyjne Samorządu Gminnego, Ośrodek Pomocy Społecznej.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego, stowarzyszenia.

Cel strategiczny 3

<p style="text-align: center;">Stworzenie systemu pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>
--

Cele szczegółowe:

1. Ograniczanie ubóstwa i zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rodzinom najuboższym.
2. Poprawa jakości życia oraz zwiększenie możliwości udziału w życiu społecznym ludzi starych i chorych.
3. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym pełnego udziału w życiu społecznym.

Kierunki działań do celu szczegółowego 1:

1. Udzielanie pomocy materialnej zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, innymi ustawami i uchwałami Rady Gminnej.
2. Opracowywanie, co roku bilansu potrzeb w zakresie pomocy społecznej.
3. Badanie i monitorowanie bezpieczeństwa socjalnego osób korzystających ze wsparcia materialnego.
4. Rozwijanie szeroko rozumianego poradnictwa dla osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej, w tym tworzenie punktów konsultacyjnych przy SP ZLA, przeciwdziałanie bezradności tej grupy osób.
5. Realizowanie programów służących zaspokajaniu podstawowych potrzeb dzieci z rodzin ubogich - dożywianie w szkołach, wyprawka szkolna, dopłata do przedszkola, wypoczynek wakacyjny, bilety na imprezy sportowe i kulturalne.
6. Tworzenie i wspieranie programów wsparcia rodzin wielodzietnych zagrożonych ubóstwem: pomoc materialna, poradnictwo, system ulg: komunikacja lokalna, opłaty w placówkach oświatowych itp.
7. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy materialnej dla rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej oraz innych form wsparcia tych rodzin.

8. Wspieranie programów propagujących i promujących wśród środowisk zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego postaw aktywnych, pomocy sąsiedzkiej, inicjowanie powstania grup samopomocy.
9. Przeciwdziałanie wszelkim formom dyskryminacji w środowisku lokalnym ludzi biednych i zagrożonych wykluczeniem społecznym (praca socjalna, kampanie medialne).
10. Wspieranie inicjatyw propagujących integrację środowisk z grup ryzyka socjalnego ze społecznością lokalną oraz przeciwstawiających się stereotypom na temat osób korzystających z pomocy społecznej, bezrobotnych, bezdomnych i uzależnionych.
11. Zwiększanie ilości lokali socjalnych na potrzeby osób o niskich dochodach.

Kierunki działań do celu szczegółowego 2:

1. Stałe diagnozowanie potrzeb i bezpieczeństwa socjalnego ludzi starych.
2. Zapewnienie usług opiekuńczych i wspierających ludziom starym w miejscu zamieszkania.
3. Rozwój placówek wsparcia dziennego dla osób starych, inicjowanie tworzenia domów dziennego pobytu, klubów seniora, zespołów usług socjalnych (posiłki, fryzjer, pranie, sprzątanie za odpłatnością).
4. Wspieranie rodzin opiekujących się starszym, całkowicie niesamodzielnym członkiem rodziny (usługi opiekuńcze, poradnictwo psychologiczne, medyczne).
5. Udzielanie pomocy materialnej dla emerytów i rencistów z grupy ryzyka socjalnego (pomoc w zakupie leków, opału, dodatki mieszkaniowe).
6. Aktywizowanie ludzi starych poprzez edukację, kulturę, rekreację, sport i turystykę oraz programy edukacyjne: uniwersytet III wieku, kursy, pogadanki na temat skutków starzenia, dbania o zdrowie, uzależnień, społeczeństwa informacyjnego.
7. Wspieranie rozwoju różnych form twórczości seniorów.
8. Współpraca w w/w zakresie organów publicznych, organizacji pozarządowych, organizacji, związków emerytów i innych.
9. Współpraca Policji, służb społecznych w zakresie ochrony osób starych jako potencjalnych ofiar nadużyć, przestępstw, oszustw, przemocy.
10. Organizacja sieci mieszkań chronionych zapewniających dogodne warunki życia dla osób starych.
11. Podjęcie działań w kierunku utworzenia Klubów Seniora na terenach wiejskich.

12. Integracja placówek pomocy instytucjonalnej (domy pomocy społecznej, domy dziennego pobytu) ze społecznością lokalną z uwzględnieniem zasady solidarności międzypokoleniowej.
13. Propagowanie informacji o małych formach pomocy społecznej m.in.: rodzinnych domach pomocy.
14. Podjęcie działań zmierzających do utworzenia Domu Pobytu dla osób starszych.

15. Współpraca w zakresie tworzenie i realizowanie programów profilaktycznych oraz propagowanie zachowań prozdrowotnych.
16. Organizowanie i wspieranie działalności placówek pomocy doraźnej - ambulatoryjnej dla osób nieubezpieczonych (bezdomni, uzależnieni) i ubogich.
17. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie organizowania wsparcia osobom starym i chorym.
18. Wspieranie kształcenia kadr i wolontariuszy dla potrzeb ludzi starych i chorych.

Kierunki działań do celu szczegółowego 3:

1. Podnoszenie świadomości społecznej na temat osób niepełnosprawnych oraz ich praw i uprawnień w szczególności poprzez rozpowszechnianie informacji o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych oraz dostępnych formach pomocy za pośrednictwem internetu i mediów lokalnych (prasa, radio).
2. Organizowanie spotkań z przedstawicielami organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych oraz spotkań indywidualnych z organizacjami pozarządowymi celem bieżącej wymiany doświadczeń.
3. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym dostępu do opieki medycznej i rehabilitacji poprzez zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej i zabiegów rehabilitacyjnych poprzez opracowanie bazy informacyjnej o świadczeniodawcach, udzielanych zabiegach i warunkach korzystania z nich,
4. Bieżące informowanie niepełnosprawnych o możliwościach dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych oraz możliwościach zakupu sprzętu rehabilitacyjnego.
5. Systematyczne świadczenie osobom niepełnosprawnym w miejscu ich zamieszkania usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
6. Wspieranie profesjonalnych form pomocy przy udziale wolontariuszy.

7. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym prawa do życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym w szczególności poprzez kontynuację łamania barier architektonicznych w miejscach publicznych.
8. Wspieranie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez systematyczną współpracę z PCPR oraz PUP i informowanie środowiska o istniejących możliwościach zatrudnienia.
9. Podjęcie działań zmierzających w kierunku aktywizacji zawodowej osób z upośledzeniem umysłowym.
10. Podjęcie działań zmierzających w kierunku utworzenia na terenie gminy mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, Jednostki Organizacyjne Samorządu Gminnego, Jednostki Organizacyjne Pomocy Społecznej.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego, stowarzyszenia.

Cel strategiczny 4

Budowa zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień na terenie gminy.

Cele szczegółowe

1. Zapobieganie powstawaniu nowych problemów uzależnień.
2. Zmniejszanie rozmiarów problemów, które aktualnie występują.
3. Zwiększenie zasobów niezbędnych do radzenia sobie z już istniejącymi problemami.

Kierunki działania do celów szczegółowych 1- 3:

1. Ograniczanie i zmiana struktury spożycia napojów alkoholowych.
2. Zmiana zachowań i postaw mieszkańców w sytuacjach związanych z uzależnieniami.
3. Wdrożenie stosownych form profilaktyki kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży (alkohol, narkotyki).
4. Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu i innych używek.
5. Zwiększenie skuteczności i dostępności terapii w zakresie nowoczesnych strategii i metod rozwiązywania problemów uzależnień.
6. Zwiększanie świadomości osób młodych odnośnie zagrożeń wynikających ze stosowania używek.
7. Zwiększenie skuteczności pomocy dla ofiar przemocy domowej.
8. Opracowanie i realizacja lokalnego programu przeciwdziałania przemocy domowej.

Cele i kierunki działań są realizowane zgodnie z przyjmowanym corocznie przez Radę Gminy Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawierającym szczegółowe działania w tym zakresie.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, Jednostki Organizacyjne Samorządu Gminnego, Jednostki Organizacyjne Pomocy Społecznej.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego, stowarzyszenia .

Cel strategiczny 5

Monitoring problemów społecznych i rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi

Cele szczegółowe:

1. Ocena stanu potrzeb społecznych.
2. Ocena możliwości skutecznego reagowania na pojawiające się kwestie społeczne.
3. Zwiększenie współpracy pomiędzy z organizacjami pozarządowymi.

Kierunki działania do celów szczegółowych 1- 3

1. Systematyczny monitoring problemów społecznych realizowany przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej.
2. Systematyczna analiza zasobów finansowych przeznaczonych na realizację zadań własnych i zleconych.
3. Coroczne informowanie radnych i decydentów o istniejących potrzebach i kwestiach społecznych.
4. Analiza świadczonej pomocy ze względu na efektywność i właściwość adresatów.
5. Ciągłe podnoszenie kwalifikacji przez kadrę pomocy społecznej w celu lepszego rozpoznawania i reagowania na pojawiające się kwestie społeczne.
6. Systematyczny monitoring istniejących i rozpoczynających się programów celowych i funduszy służący ewentualnemu pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwiązywanie lokalnych potrzeb społecznych.
7. Doskonalenie systemu informacyjnego o możliwościach udzielania pomocy społecznej i wsparcia mieszkańcom gminy np. poprzez Internet.

8. Kontynuacja systematycznej współpracy samorządu lokalnego z organizacjami pozarządowymi.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, Jednostki Organizacyjne Samorządu Gminnego, Jednostki Organizacyjne Pomocy Społecznej.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego, stowarzyszenia.

3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII

3.3.1. MONITORING I EWALUACJA

Skuteczność funkcjonowania przyjętej strategii zależy będzie od:

- a. monitoringu i ewaluacji,
- b. budowy programów celowych rozwijających przyjęte kierunki działań.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych.

Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Elementami skutecznego monitoringu i ewaluacji będą przede wszystkim:

a. Zespół wdrażający strategię.

Zespół powinien zostać powołany przez wójta odrębnym zarządzeniem, a w jego skład mogą wejść m.in.: zastępca wójta, sekretarz, kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej, przedstawiciel Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,

przewodniczący Rady Gminy, przedstawiciel Komisji Zdrowia i Opieki Społecznej, przedstawiciel Rady Gminy.

b. Roczna ocena wdrażania strategii.

Zespół wdrażający strategię winien się zbierać przynajmniej raz w roku i ocenić poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę powinien przekazać wójtowi i radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np. programów celowych, programu rozwiązywania problemów alkoholowych etc.

3.3.2. CECHY PROGRAMÓW I PROJEKTÓW

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu.

Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Gminy rocznie będzie przeznaczała na ten cel. Projekty można realizować w ramach:

- a. własnych zasobów samorządu (np. projekty OPS),
- b. poprzez organizacje pozarządowe,
- c. poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Gminy stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii.

Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinna je cechować:

1. **Efektywność** – jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać

dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.

2. **Skuteczność** – jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy)

3. **Celowość** – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

3.3.3. PROGRAMY

PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII

I. WPROWADZENIE

Z informacji przekazanych przez policję, wychowawców, młodzież wynika, że młodzież zamieszkała teren gminy ma coraz częstszy kontakt z narkotykami z uwagi na liczne wyjazdy do Holandii za pracą, gdzie prawo dopuszcza posiadanie niewielkiej ilości narkotyków. Również uczestnictwo w dyskotekach jest narażone na kontakt z osobami, które potrafią się bawić tylko po zażyciu narkotyku. Studenci, którzy studiują w większych miastach, potwierdzają, że nie ma żadnego problemu z nabyciem substancji odurzających. Niezwykle niepokojącym zjawiskiem są długie i częste wyjazdy rodziców do pracy w Niemczech, Holandii i Austrii. Coraz więcej dzieci jest wychowywanych przez jednego z rodziców, a co gorsza powiększa się grupa dzieci, których oboje rodzice pracują poza granicami kraju.

Z badań opinii publicznej oraz monitorowania zjawiska narkomanii w Polsce wynika, że problemy narkotykowe występują we wszystkich typach społeczności: miejskich i wiejskich, biednych i bogatych, małych i dużych i nie daje się zauważyć cech, które szczególnie uodparniałyby jakąkolwiek społeczność na narkomanię. Nieodzowną wydaje się potrzeba rozpoznania sytuacji w poszczególnych szkołach i społecznościach lokalnych i dokonanie szczegółowej analizy stanu zagrożenia na

terenie gminy. Strategicznym celem niniejszego programu jest promowanie i propagowanie idei zdrowego stylu życia poprzez kształtowanie racjonalnych decyzji związanych z zażywaniem narkotyków i innych środków mogących mieć działanie odurzające (alkohol, leki) – ze szczególnym położeniem nacisku na przyczyny i tragiczne konsekwencje brania narkotyków.

Środkiem do osiągnięcia tych celów ma być dostarczanie społeczeństwu, zwłaszcza dzieciom i dorastającej młodzieży specyficznych informacji dotyczących mechanizmów uzależnienia oraz ogólnych umiejętności służących lepszemu radzeniu sobie z problemami życiowymi i emocjonalnymi. Program ten zakłada, że posiadanie przez dzieci, ich rodziców i wychowawców i inne osoby, dla których sprawa narkotyków nie jest obojętna - właściwych wiadomości, znacznie zmniejsza ryzyko potencjalnego uzależnienia. Informacje, które posiadają młodzi ludzie są często błędne i przeważnie silnie nasycone lękiem lub fascynacją. Brakuje natomiast obiektywnej wiedzy pozwalającej odpowiedzieć na wiele pytań, które coraz częściej zadają sobie młodzi ludzie i ich rodzice.

II. GŁÓWNE KIERUNKI DZIAŁANIA

1. Chronienie przed uzależnieniami m. in. poprzez natychmiastową reakcję współpracujących ze sobą służb, instytucji i mieszkańców na wszelkie przejawy nieprzestrzegania ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii i ścisłą kontrolę miejsc potencjalnej dystrybucji narkotyków np. bary, dyskoteki, szkoły, itp.
2. Przeszkolenie pedagogów szkolnych, nauczycieli, funkcjonariuszy i przedstawicieli służby zdrowia a także grupy rodziców w zakresie rozpoznawania narkotyków, postępowania z narkomanami, wykrywania wczesnych symptomów uzależnień oraz przekazywania w profesjonalny sposób właściwej wiedzy dzieciom i osobom dorosłym.
3. Prowadzenie cyklicznych badań ankietowych w celu dokładnego rozpoznania skali zjawiska i uaktualnienia danych związanych z narkomanią.
4. Udzielenie pomocy dzieciom i rodzicom dzieci zaczynających eksperymentować z substancjami narkotycznymi i uzależnionych od środków odurzających.
5. Wprowadzenie problematyki zapobiegania narkomanii do tematyki zajęć wychowawczych we wszystkich szkołach i placówkach oświatowych na terenie gminy.

6. Finansowanie programów profilaktycznych w placówkach oświatowych oraz szkoleń mających na celu zwiększenie kompetencji zawodowych osób zajmujących się działalnością edukacyjną i wychowawczą w sferze profilaktyki uzależnień.
7. Wspólnie z innymi podmiotami organizowanie i zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży.

Zadanie I

Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i wychowawczej w szczególności dla dzieci i młodzieży

Jak wykazują badania, do grupy ważnych czynników skłaniających dzieci i młodzież do sięgania po narkotyki i inne używki zaliczyć można osłabioną zdolność radzenia sobie ze stresem, poczucie zagubienia i osamotnienia, nacisk grupowy, zwykłą ciekawość oraz brak elementarnej wiedzy na temat substancji narkotycznych i świadomości śmiertelnego niebezpieczeństwa jakie ze sobą niesie chociażby epizodyczne ich zażywanie.

Dostarczenie dzieciom informacji dotyczących ogólnych umiejętności służących lepszemu radzeniu sobie z problemami życiowymi i emocjonalnymi, a także dostarczenie specyficznych informacji dotyczących mechanizmów oraz przyczyn i skutków uzależnienia, znacznie redukuje ryzyko sięgania po narkotyki w sytuacjach kryzysowych, a zatem zmniejsza również groźbę potencjalnego uzależnienia.

W związku z powyższym proponuje się podjęcie następujących działań:

1. Organizowanie i prowadzenie w szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych na terenie gminy, profesjonalnych programów profilaktycznych, dla dzieci młodzieży oraz ich rodziców.
2. Finansowanie zajęć profilaktyczno – wychowawczych poprzez konkurs ofert programowych.
3. Udział w lokalnych i ogólnopolskich kampaniach edukacyjnych związanych z profilaktyką narkotykową i rozwiązywaniem problemów społecznych związanych z uzależnieniami.
4. Zakup, opracowywanie i wydawanie materiałów informacyjno – edukacyjnych oraz materiałów do prowadzenia zajęć profilaktycznych i terapeutycznych w szkołach i świetlicach.

5. Zorganizowanie i prowadzenie stałego systemu informacji na temat profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z zażywaniem narkotyków i innych substancji o działaniu odurzającym.
6. Przeprowadzenie okresowych badań i sondaży opinii publicznej, lokalnych diagnoz i pozwalających ocenić aktualny stan problemów i zagrożeń związanych z narkotykami, a także stan istniejących zasobów w sferze ich rozwiązywania oraz efektów dotychczas prowadzonych działań.
7. Finansowanie specjalistycznych szkoleń z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów o podłożu narkotykowym, dla pedagogów szkolnych, nauczycieli, wychowawców i psychologów – niezbędnych do prowadzenia pracy profilaktycznej i terapeutycznej z dziećmi i młodzieżą.

Zadanie II

Rozwój edukacji publicznej i szkoleń przedstawicieli różnych zawodów, instytucji i wyspecjalizowanych służb w dziedzinie przeciwdziałania narkomanii a zwłaszcza w zakresie umiejętności wczesnego rozpoznawania sygnałów wskazujących na prawdopodobieństwo zażywania narkotyków i postępowania z osobami uzależnionymi

Wspieranie działań edukacyjno – informacyjnych zwiększających wiedzę dotyczącą problematyki narkomanii ma duże znaczenie w ukształtowaniu postaw społeczności lokalnych wobec tego zjawiska.

Edukacja w dziedzinie narkomanii zawierać powinna: wiedzę na temat środków odurzających, negatywnych skutków zdrowotnych i społecznych ich używania, mechanizmów powstawania uzależnienia, działań kształtujących pożądane postawy wobec środków odurzających, oraz wyrabianie umiejętności radzenia sobie z naciskami otoczenia (umiejętność asertywnego odmawiania).

Proponowane formy oddziaływań społecznych mających na celu rozwój edukacji publicznej w dziedzinie przeciwdziałania narkomanii:

1. Współpraca z prasą lokalną w zakresie przekazywania wiedzy na temat profilaktyki i rozwiązywania problemów narkomanii oraz działania różnych substancji narkotycznych.
2. Promowanie zdrowego stylu życia wolnego od narkotyków i innych używek oraz różnych form aktywnego spędzania wolnego czasu poprzez:
  - inicjowanie i organizowanie imprez sportowych i rekreacyjnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych,
  - organizowanie atrakcyjnych form czynnego wypoczynku: rajdy i wycieczki krajoznawcze, festyny, itp.
  - popularyzowanie placówek o charakterze otwartych np. świetlic wiejskich
3. Docieranie z tematyką antynarkotyczną do uczestników imprez organizowanych z okazji Dnia Wagarowicza, Dnia Dziecka, Międzynarodowych Dni Zapobiegania Narkomanii.

Zadanie III

Wdrażanie nowoczesnych programów profilaktycznych w środowiskach wychowawczych a zwłaszcza w grupach podwyższonego ryzyka i wspieranie wszelkich działań na rzecz rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniem od narkotyków na szczeblu gminnym

Nowoczesna profilaktyka opiera się na aktywnym udziale dzieci i młodzieży w profesjonalnych programach. Praktyka bowiem wykazała, że prelekcje czy pogadanki nie spełniają wymogów nowoczesnej profilaktyki. Szczególnie cenne są programy, które uczą dzieci nie tylko wiedzy, ale również wyrabiają w nich pozytywne nawyki. Programy takie posługują się aktywnymi metodami warsztatowymi. W związku z tym proponuje się podejmowanie następujących działań:

1. Udzielanie finansowej pomocy szkołom w pozyskiwaniu realizatorów programów.
2. Pomoc we wdrażaniu programów psychoedukacyjnych dla rodziców w zakresie profilaktyki problemów narkomanii.
3. Nawiązanie ścisłej współpracy przy opracowaniu i wdrażaniu nowych propozycji programowych i strukturalnych z następującymi instytucjami:
  - współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie,

- współpraca z Ośrodkiem Pomocy Społecznej i objęcie szkoleniem specjalistycznym pracowników socjalnych pracujących w środowiskach szczególnie zagrożonych problemem narkomanii,
- współpraca z ośrodkami interwencji kryzysowej i punktami konsultacyjnymi działającymi w sferze uzależnień z terenu, powiatu i województwa w zakresie właściwego poradnictwa i pomocy na rzecz osób i rodzin zagrożonych narkomanią i współuzależnionych,
- nawiązanie współpracy z policją w celu prowadzenia wspólnych działań profilaktycznych wynikających z ustawy o policji i ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii - przeciwdziałanie w rozprowadzaniu narkotyków wśród dzieci i młodzieży,
- nawiązanie współpracy ze służbą zdrowia – pomoc merytoryczna dla lekarzy rodzinnych oraz dostarczanie materiałów na temat istoty uzależnienia od narkotyków- przekazywanie informacji o zagrożeniach narkotykami na terenie gminy.

Zadanie IV

Podejmowanie skutecznych działań na rzecz zmniejszania nowych przypadków sięgania po narkotyki i inne substancje psychoaktywne zmieniające świadomość, szczególnie przez dzieci i młodzież.

Miarą efektywności działań i ich skuteczności jest ograniczanie liczby nowych przypadków sięgania po narkotyki, szczególnie przez dzieci i młodzież. Warunkiem osiągnięcia tego celu jest zakres zaangażowania różnych lokalnych podmiotów. Tylko szeroka współpraca, profesjonalne wsparcie merytoryczne oraz wsparcie finansowe wdrażanych programów, może przynieść znaczne efekty w rozwiązywaniu problemów związanych z uzależnieniami od narkotyków. Realizacja w /w zadania może być podjęta w oparciu o następujące kierunki i metody działania:

1. Oddziaływania profilaktyczne w szkołach i placówkach oświatowo – wychowawczych na dzieci i młodzież z tzw. grup wysokiego ryzyka.
  - upowszechnienie materiałów edukacyjnych o tematyce antynarkotycznej – plakaty, ulotki, informatory,
  - prowadzenie konkursów i olimpiad wiedzy o zdrowiu wśród młodzieży,

- realizowanie warsztatów poprawiających funkcjonowanie społeczno - psychiczne dzieci i młodzieży – uczenie ich zasad radzenia sobie z trudnymi sytuacjami życiowymi.
2. Organizowanie spotkań z osobami mogącymi dać świadectwo swoich własnych przeżyć związanych z uzależnieniem narkotykowym oraz ze znanymi postaciami cieszącymi się powszechnym szacunkiem i autorytetem, których stanowisko wobec stosowania narkotyków i innych używek jest wyważone i racjonalne.
  3. Podejmowanie działań informacyjnych wśród rodziców.
  4. Tworzenie warunków do rozwoju organizacji młodzieżowych, kół zainteresowań i innych form działalności pozalekcyjnej, będących korzystną ofertą zagospodarowania czasu wolnego.

III. ZAKOŃCZENIE

Zjawisko uzależnienia i nadużywania substancji psychoaktywnych jest skomplikowanym problemem społecznym. Całkowita likwidacja używania środków odurzających jest niemożliwa, bowiem jest to zjawisko powszechne w każdej kulturze. Można stwierdzić, że wizja społeczeństwa całkowicie wolnego od substancji odurzających jest utopią. Najważniejsze wydaje się pytanie o sposoby ograniczenia popytu i metody neutralizowania skutków zażywania substancji psychoaktywnych. Wobec tego, że usunięcie z życia społecznego owych problemów jest wręcz niemożliwe, działania nakreślone w niniejszym programie zmierzą w kierunku ich zmniejszenia. Nie mogąc wyeliminować ryzyka związanego z zagrożeniem zdrowia w tym zakresie, program ten podkreśla rolę właściwych działań edukacyjno – profilaktycznych sprzyjającym sytuacjom, w których dobrowolny, własny i świadomy wybór na podstawie posiadania rzetelnej wiedzy – zmniejsza skalę zagrożenia.

Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii w swoich założeniach stara się wypracować takie formy działania, aby w miarę możliwości sprostać tym potrzebom.

IV. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1. Źródła finansowania Programu:
Finansowanie Programu Przeciwdziałania Narkomanii prowadzone będzie ze środków Preliminarza wydatków GKRPA na 2006 rok.
2. Sposób kontroli i realizacji Programu:
Za realizację programu i jego koordynację odpowiada Pełnomocnik Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

3.3.4. PROPONOWANE PROJEKTY- BANK POMYSŁÓW

PROJEKT 1

„Używkom NIE !”

WNIOSKODAWCA PROJEKTU

Zespół Szkół Ogólnokształcących w Bieńkowicach,
ul. Szkolna 1, 47 – 451 Bieńkowice, tel./fax.(0 32) 419 62 78.

MIEJSCE REALIZACJI PROJEKTU

Zespół Szkół Ogólnokształcących w Bieńkowicach,
ul. Szkolna 1, 47 – 451 Bieńkowice (sala gminastyczna, sale lekcyjne, pracownia komputerowa).

CEL PROJEKTU

Przygotowanie młodego człowieka do podejmowania decyzji „Czy warto próbować używek?”.

CEL PROJEKTU

- Uczenie młodzieży umiejętności odmawiania używek w sytuacjach nacisku innych.

- Uczenie młodzieży umiejętności pokonywania trudności życiowych na trzeźwo bez używek.
- Uczenie rodziców umiejętności rozmawiania z dzieckiem i udzielania mu wsparcia w trudnych sprawach.
- Tworzenie miejsc do zabawy i wypoczynku na trzeźwo.
- Podkreślenie podejmowania decyzji dążenia do samoświadomości.

BENEFICJENCI PROJEKTU

- młodzież - udział w zajęciach,
- rodzice,
- nauczyciele – doskonalenie zawodowe.

ZAKRES PROJEKTU

1. Prelekcje i warsztaty z zakresu profilaktyki dla uczniów i rodziców.
2. Dopuszczenie pracowni informatycznej w sprzęt komputerowy i audiowizualny z zakresu profilaktyki uzależnień.
3. Umożliwienie po zajęciach z korzystania z Internetu w pracowni informatycznej.
4. Dopuszczenie gabinetu pedagoga szkolnego.
5. Zakup literatury specjalistycznej do pracy pedagoga szkolnego oraz biblioteki szkolnej.

PARTNERZY REALIZUJĄCY PROJEKT

- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,
- Opieka zdrowotna – służba zdrowia,
- Liderzy do spraw uzależnień.

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO URUCHOMIENIA I FUNKCJONOWANIA PROJEKTU

- Zakup sprzętu audiowizualnego i komputerowego,
- Zakup książek specjalistycznych do biblioteki szkolnej i szkolnego pedagoga,
- Wynagrodzenie dla liderów do spraw uzależnień, lekarzy i opiekuna pracowni informatycznej,
- Środki finansowe – 10 tys. zł.

CZAS REALIZACJI PROJEKTU

Czas na uruchomienie projektu (urządzenie i wyposażenie pracowni informatycznej, oraz zakup pomocy dydaktycznych i materiałów do zajęć) – 1 miesiąc.

Czas uzyskania pierwszych efektów (prelekcje i warsztaty dla uczniów i rodziców – 5 miesięcy.

Czas, w którym projekt będzie atrakcyjny dla beneficjentów – razem 6 miesięcy.

PROJEKT 2

„Dopilnowanie przez rodziców realizacji obowiązku szkolnego do 18 roku życia ucznia”

WNIOSKODAWCA PROJEKTU

Zespół Szkół Ogólnokształcących w Krzyżanowicach,
ul. Łąkowa 12, 47 – 450 Krzyżanowice, tel.(0 32) 419 40 69.

MIEJSCE REALIZACJI PROJEKTU

Zespół Szkół Ogólnokształcących w Krzyżanowicach,
ul. Łąkowa 12, 47 – 450 Krzyżanowice.

Dom rodzinny.

CEL PROJEKTU

Wdrożenie rodziców do dopilnowania realizacji obowiązku szkolnego – zapobiegania wagarom.

CELE SZCZEGÓŁOWE

- Wprowadzenie i stosowanie kar społecznych przez Urząd Gminy (wójta) przeciwko rodzicom, których uczniowie wagarują.
- Wykonywanie prac przez w/w rodziców na rzecz środowiska i szkoły.

BENEFICJENCI PROJEKTU

- młodzież,
- szkoła,
- rodzice wagarujących uczniów.

ZAKRES PROJEKTU

1. Współpraca rodziców z nauczycielami.
2. Zgłaszanie do urzędu gminy rodziców uczniów wagarujących w celu wykonania prac społecznych na rzecz gminy, szkoły i środowiska lokalnego.

PARTNERZY REALIZUJĄCY PROJEKT

Szkoła.

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO URUCHOMIENIA I FUNKCJONOWANIA PROJEKTU

Dyrektor szkoły, wójt gminy.

CZAS REALIZACJI PROJEKTU

Rok szkolny.

PROJEKT 3

„Wyeliminowanie czynników środowiskowych wpływających negatywnie na zachowanie uczniów”

WNIOSKODAWCA PROJEKTU

Zespół Szkół Ogólnokształcących w Krzyżanowicach,
ul. Łąkowa 12, 47 – 450 Krzyżanowice, tel.(0 32) 419 40 69.

WCZEŚNIEJSZE DOŚWIADCZENIA WNIOSKODAWCY W REALIZACJI ZADAŃ

Oficjalne pismo skierowane do właścicieli dyskotek, apel rodziców na zebraniu ogólnym oraz z wychowawcami klas.

MIEJSCE REALIZACJI PROJEKTU

Zespół Szkół Ogólnokształcących w Krzyżanowicach,
ul. Łąkowa 12, 47 – 450 Krzyżanowice.

Domy rodzinne uczniów.

CEL PROJEKTU

Eliminacja negatywnych czynników związanych z dyskotekami na zachowanie uczniów.

CELE SZCZEGÓŁOWE

- Ograniczenie młodzieży dostępu do używek (alkohol, narkotyki, papierosy).
- Poświęcenie więcej czasu na naukę i zainteresowania.

BENEFICJENCI PROJEKTU

- młodzież,
- rodzice,
- nauczyciele.

ZAKRES PROJEKTU

1. Rozmowy rodziców z dziećmi.
2. Organizowanie prelekcji.
3. Systematyczny kontakt rodziców ze szkołą.
4. Spotkania ze specjalistami: psycholog, lekarz środowiskowy, pedagog.

5. Spotkania z właścicielami dyskotek oraz przedstawicielami instytucji mających wpływ na zmiany w środowisku lokalnym.

PARTNERZY REALIZUJĄCY PROJEKT

- Szkoła,
- Rodzina,
- Gmina,
- Właściciele dyskotek.

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO URUCHOMIENIA I FUNKCJONOWANIA PROJEKTU

- Głównie czas na rozmowę i spotkania.
- Finansowa możliwość rozwiązania problemu.

CZAS REALIZACJI PROJEKTU

Rok szkolny.

PROJEKT 4

„Pomocna dłoń”

WNIOSKODAWCA PROJEKTU

Zespół Szkół Ogólnokształcących w Tworkowie,
ul. Zamkowa 13, 47 – 451 Tworków tel.41962- 16

MIEJSCE REALIZACJI PROJEKTU

Szkoła - sala gimnastyczna, sala komputerowa, sala na zajęcia pozalekcyjne.

CEL PROJEKTU

Celem projektu jest otoczenie opieką dzieci z rodzin patologicznych i najuboższych, uświadomienie dzieciom i rodzicom zagrożeń wynikających z nadużywania alkoholu, wsparcie w działaniach pozwalających wyjść z trudnej sytuacji.

Przygotowanie młodego człowieka do podejmowania decyzji „czy warto próbować używek?”

CELE SZCZEGÓŁOWE

- tworzenie miejsc wypoczynku po lekcjach,
- umożliwienie odrobienia zadania domowego, przygotowania się do zajęć,
- uczenie młodzieży umiejętności odmawiania,
- uczenie młodzieży umiejętności pokonywania trudności życiowych na trzeźwo, bez używek,
- uczenie rodziców umiejętności rozmawiania z dzieckiem i udzielania im pomocy i wsparcia w trudnych sprawach i sytuacjach.

BENEFICJENCI PROJEKTU

Z realizowanego projektu najbardziej skorzysta młodzież, dzieci z rodzin ubogich i patologicznych oraz rodzice. Projekt uświadomi młodzieży i rodzicom, że warto żyć zdrowo oraz pozwoli na organizację czasu wolnego dzieciom najbardziej potrzebującym.

ZAKRES PROJEKTU

Na projekt składałyby się:

- prelekcje i warsztaty z zakresu profilaktyki uzależnień dla uczniów i rodziców,
- urządzenia i wyposażenie pracowni informatycznej w programy z zakresu profilaktyki uzależnień,
- kupno książek specjalistycznych do biblioteki szkolnej oraz do gabinetu pedagoga szkolnego,
- zajęcia popołudniowe dla dzieci z rodzin patologicznych i ubogich po lekcjach (wraz z posiłkiem np. herbata i kanapki).

PARTNERZY REALIZUJĄCY PROJEKT

- współpraca z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną.
- służba zdrowia,
- liderzy ds. profilaktyki uzależnień,
- nauczyciele zostający z dziećmi z rodzin ubogich i patologicznych po lekcjach.

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO URUCHOMIENIA PROJEKTU

- zakup programów komputerowych i potrzebnego sprzętu,
- zakup książek specjalistycznych do biblioteki szkolnej i gabinetu pedagoga szkolnego,
- wynagrodzenie dla liderów ds. profilaktyki uzależnień,
- wynagrodzenie dla nauczycieli zostającymi z dziećmi po lekcjach z rodzin patologicznych i ubogich (3 razy w tygodniu , po 3 godziny),

- pieniądze na jeden posiłek dziennie dla uczniów z rodzin patologicznych pozostających na zajęciach po lekcjach (np. herbata i kanapka),
- wynagrodzenie dla kucharki przyrządzającej posiłek.

Koszty: od 10 000 zł do 20.000,00 zł w zależności od czasu trwania projektu i zakresu działań.

CZAS REALIZACJI PROJEKTU

2-3 miesiące

- Pierwszy miesiąc: urządzenie i wyposażenie pracowni informatycznej w programy i potrzebny sprzęt z zakresu profilaktyki uzależnień, zakup książek specjalistycznych do biblioteki szkolnej oraz do gabinetu pedagoga szkolnego.
- Przygotowanie prelekcji i warsztatów dla uczniów i rodziców.
- Znalezienie chętnych nauczycieli do zajęć z dziećmi z rodzin patologicznych i ubogich oraz organizacja miejsca do przyrządzania posiłków.

PROJEKT 5

Propozycje Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Chałupkach planowane w ramach lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych

1. Szkoła dla rodziców.

Zajęcia warsztatowe podnoszące kompetencje wychowawcze rodziców, prowadzone przez pedagoga, psychologa, logopedę.

KOSZTY:

20 godzin x 50 zł wynagrodzenia kadry + 300 zł materiały do realizacji: 1300 zł.

2. Koła zainteresowań (sportowe, artystyczne, informatyczne), zajęcia pozalekcyjne rozwijające zainteresowania uczniów.

KOSZTY:

Koszty kadry +materiały do realizacji: 6.500 zł.

3. Jak pisać CV i dobrze prezentować swoją osobę. Zajęcia dla poszukujących pracy.

KOSZTY:

Koszty kadry + materiały do realizacji: 500 zł.

4. Kurs podstawowej obsługi komputera.

KOSZTY:

Koszty kadry + materiały: 1.000 zł.

5. Kurs informatyczny: elementy księgowości.

KOSZTY:

Koszty kadry + materiały: 1.000 zł.

4. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

Inne dokumenty programowe w zakresie lokalnej polityki społecznej powinny być zgodne z wytyczonymi w niniejszym dokumencie celami strategicznymi i kierunkami działań. W szczególności powinny je rozwijać i uszczegóławiać. Odnosi się to do programów przyjmowanych przez organy samorządu corocznie, jak i dokumentów wieloletnich, m.in. do:

- *Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,*
- *Programu Profilaktyki i Opieki Nad Dzieckiem i Rodziną,*
- *Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi,*
- *Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,*
- *Programu Przeciwdziałania Narkomanii,*

Autorzy niniejszego dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania tym wszystkim, którzy przyczynili się do identyfikacji najważniejszych problemów społecznych środowiska lokalnego oraz mają nadzieję na dalszą współpracę prowadzącą do zmiany społecznej.